

KEEP GOING

JOSEPH M. MARSHALL III

KHÔNG CHỪN BƯỚC

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

Table of Contents

[LỜI CẢM ƠN](#)
[PHẦN MỞ ĐẦU](#)
[MỘT](#)
[HAI](#)
[BÀ](#)
[BỘN](#)
[NĂM](#)
[SÁU](#)
[PHẦN KẾT](#)

Chia sẻ ebook : <http://downloadsachmienphi.com/>

Tham gia cộng đồng chia sẻ sách : Fanpage : <https://www.facebook.com/downloadsachfree>

Cộng đồng Google : <http://bit.ly/downloadsach>

LỜI CẢM ƠN

Mọi thứ đều có điểm khởi đầu, và quyển sách này cũng không ngoại lệ. Không Chùn Bước ban đầu chỉ dài một trang và đó là những đúc kết

của chính gia đình tôi sau những khoảng thời gian khó khăn. Trong suốt những tháng ngày gian khổ đó, tôi đã nhớ đến lời khuyên mà ông bà nội ngoại đã dành cho tôi. Bên cạnh đó, những ký ức sâu đậm từ thời thơ ấu của tôi với ông bà ngoại đã ảnh hưởng hết sức sâu sắc đến tôi. Tôi thường nhớ lại những cuộc trò chuyện giữa tôi với ông mình và gộp nhặt tất cả để trải vào quyển sách này.

Tác phẩm này được viết dựa trên những hiểu biết, kinh nghiệm, tình yêu và sự thông thái của những người thân yêu trong gia đình tôi. Vì lẽ đó, một lần nữa tôi muốn gửi đến họ lời cảm ơn chân thành vì tất cả những gì họ đã làm cho tôi.

Mẹ tôi, Hazel, chính là nguồn cảm hứng thầm lặng. Bà nuôi nấng tám cậu con trai và ba cô con gái nên người và đã tìm được cách để tiếp tục sống sau khi cha tôi qua đời vào năm 2001. Dù đã bước qua tuổi tám mươi nhưng bà vẫn còn khỏe và minh mẫn.

Vợ tôi, Connie, lại mang đến cho tôi nguồn cảm hứng đặc biệt theo cách riêng của cô ấy. Connie không chỉ là người đại diện và quản lý của tôi mà còn là người đầu tiên tin vào sự thành công của tác phẩm Không Chùn Bước của tôi. Vì lẽ đó, cô ấy đã không ngừng tìm kiếm nhà xuất bản phù hợp trong suốt nhiều năm để có thể xuất bản tác phẩm này.

Và nhà xuất bản đó chính là Sterling. Nhân đây, tôi muốn gửi lời cảm ơn chân thành đến Phó Chủ tịch kiêm Tổng biên tập Patricia Gift, một người bạn thân tình và đặc biệt của tôi.

Xin chân thành cảm ơn.

Joseph M. Marshall III

Để tưởng nhớ đến Dru Sjodin 1981—2003,

Jancita Eagle Deer 1951—1975

và

Tất cả những người có tinh thần thép đã chịu đựng nhiều mất mát sau cơn bão Katrina; chính họ đã dạy cho tất cả chúng ta biết cách tiếp tục tiến về phía trước.

Một chàng thanh niên đã hỏi người ông của mình tại sao có những lúc cuộc sống lại khó khăn đến vậy, và người ông đã nói rằng:

“Cuộc sống có niềm vui và nỗi buồn, có thắng lợi và mất mát, có vấp ngã và đứng lên, có đôi khổ lẫn sung túc, có cái tốt và cả cái xấu... Ông nói thế không phải để làm cháu tuyệt vọng mà để cháu biết rằng cuộc sống là cả một cuộc hành trình, có lúc ta bước đi trong ánh sáng nhưng cũng có khi ta phải lầm lũi trong bóng đêm.

Cháu không quyết định được việc mình có góp mặt trên cõi đời này hay không, nhưng rõ ràng là cháu đang tồn tại trên thế gian này. Cháu có khuyết điểm lẫn ưu điểm, và sở dĩ cháu có cả hai thứ ấy vì mọi vấn đề trong cuộc sống này đều có hai mặt. Bên trong cháu là khát khao chiến thắng nhưng cũng có tâm lý sẵn sàng thua cuộc. Bên trong cháu là trái tim luôn đầy lòng trắc ẩn và cả sự hẹp hòi ngạo mạn. Bên trong cháu là sự sẵn sàng đối mặt cuộc sống nhưng cũng có những nỗi sợ hãi khiến cháu phải chùn lòng.

Cuộc sống có thể khiến cháu trở nên mạnh mẽ. Sức mạnh đến từ việc cháu dám đối mặt với những giông tố cuộc đời, nếm trải mất mát, cảm nhận nỗi buồn và khổ đau hay rơi vào hố sâu tuyệt vọng. Cháu phải vượt qua những giai đoạn sóng gió ấy. Cháu phải đối mặt với gió rét, với cái lạnh cắt da và với bóng tối rình rập. Bão tố càng mạnh cháu càng phải vững tay chèo bởi nó không phải đang cố quật ngã cháu mà thực sự nó đang tôi luyện cho cháu sự mạnh mẽ, kiên cường.

Trở nên mạnh mẽ nghĩa là cố lên đến đỉnh đời dù cháu đã hoàn toàn kiệt sức. Nghĩa là để cho nước mắt xóa nhòa nỗi đau. Nghĩa là tiếp tục tìm kiếm câu trả lời dù bóng tối tuyệt vọng đang bủa vây quanh cháu. Trở nên mạnh mẽ nghĩa là vẫn nuôi hy vọng rằng con tim sẽ đập thêm một nhịp, rằng sẽ lại thấy bình minh. Mỗi bước đi, dù khó khăn đến đâu, vẫn là một bước tiến. Chừng nào trái tim còn đập thì ta còn giữ cho niềm hy vọng sống mãi, điều đó sẽ đưa ta đến với ánh bình minh và hứa hẹn về một ngày mới.

“Bước chân yếu ớt nhất về phía đỉnh đời, về phía ánh mặt trời, về phía hy vọng, còn mạnh

mẽ hơn cả cơn bão dữ dội nhất.”
Và người ông đã nói rằng: “Hãy tiến lên!”

PHẦN MỞ ĐẦU

Vài năm trước, chàng thanh niên tên Jeremy vô cùng đau đớn khi biết tin cha mình mắc căn bệnh ung thư quái ác. Các bác sĩ cho biết căn bệnh của cha anh đã không được phát hiện kịp thời từ khi mới khởi phát. Tuy vậy, chàng thanh niên và gia đình vẫn nguyện cầu, những mong phép màu sẽ xuất hiện.

Về phần các y bác sĩ, họ đã cố gắng hết sức mình thế nhưng cuộc phẫu thuật và những đợt điều trị tiếp sau đó có vẻ chỉ khiến cho căn bệnh trở nên trầm trọng hơn. Jeremy bất lực nhìn sức khỏe cha mình xấu đi nhanh chóng và ông cứ ngày một hao gầy. Phép màu mà gia đình anh hằng mong đợi đã không xuất hiện.

Vào một đêm mùa xuân thanh mát, cha của Jeremy kết thúc cuộc hành trình của đời mình để sang thế giới bên kia. Và, trong suốt nhiều tháng sau đó, chàng trai trẻ không thể thoát khỏi vòng xoáy cảm xúc của khổ đau, hoang mang và cả thịnh nộ. Những câu hỏi, thắc mắc, dằn vặt về sự sống và cái chết cứ quay cuồng trong đầu anh.

Jeremy là giáo viên dạy môn lịch sử. Suốt chín tháng của năm học, anh dành tất cả thời gian và sức lực của mình cho các sinh viên, chuẩn bị giáo án, đọc và sửa các bài luận cũng như làm việc cùng vị hiệu trưởng thờ ơ lúc nào cũng chỉ biết bận tâm đến các quy định cứng nhắc hay những việc tẩn mẩn như thêm dấu chấm trên đầu chữ i hay dấu gạch ngang của chữ t mà không lưu tâm đến việc thay thế những bộ sách giáo khoa chán ngắt đã lỗi thời. Jeremy yêu những ngày hè vì anh được thỏa sức chơi bóng chày và ngấu nghiến những quyển sách mà anh chưa có thời gian đọc trong năm học.

Vì là giáo viên nên anh thừa kinh nghiệm để tự soạn giáo án và giải quyết hàng núi các công việc giấy tờ khác; đồng thời anh gần như thành công trong việc khiến các sinh viên vốn chán ghét môn lịch sử trở nên yêu mến nó hơn. Và cũng có những lúc anh mong có dịp cãi nhau một trận với tay hiệu trưởng để đập lại cái thói ngoan cố và đầu óc thiển cận của lão.

Thế nhưng, cũng vì là một con người trẻ tuổi nên anh nhận ra rằng sự sống và cái chết là những thực tế không dễ có câu trả lời. Jeremy chỉ biết chắc một điều:

Anh chưa đủ kinh nghiệm sống để có được lời giải thích thỏa đáng.

Thế nên anh đã tìm đến một người mà theo anh thì có vẻ như người ấy luôn có câu trả lời cho mọi thứ.

Bạn bè gọi ông là Lão Ưng, nhưng người trong gia đình đơn giản gọi ông là Ông. Lão Ưng đã ngoài tám mươi. Ông chưa bao giờ đi đâu xa, chỉ lẩn quẩn trong phạm vi sáu trăm cây số quanh nơi ông được sinh ra. Nhưng điều đó chẳng ảnh hưởng gì, bởi Lão Ưng biết rõ bản chất cuộc sống là cuộc hành trình dài nhất đời người.

Lão Ưng biết rằng những con đường người ta đi qua trong cuộc sống này mang lại những kinh nghiệm nhiều cảm xúc hơn tất thấy những ngọn đồi mà người ta đã trèo lên hay những biên giới mà người ta đã vượt qua. Nhiều hơn cả những ngã đường người ta đã rẽ, hay những chân trời mới đang chờ đợi phía trước. Ông biết những bài học quan trọng và giá trị nhất đều đến từ những con đường chông gai, đó là những con đường quanh co và nhiều lối rẽ, là những con đường nhỏ hẹp và tăm tối, đầy rẫy những thử thách và chướng ngại. Những con đường dễ đi chẳng bao giờ khiến người ta nhọc sức, và bởi vậy, nó chẳng mang lại điều gì vẻ vang. Cái gì cũng vậy, cứ dễ đạt được thì nó chẳng mang ý nghĩa gì đặc biệt.

Lão Ưng chẳng được học hành gì nhiều, và dù cũng biết chút ít tiếng Anh nhưng ông vẫn thích dùng thứ tiếng mẹ đẻ quen thuộc. Mái tóc ông đã nhiều sợi bạc còn gương mặt ông dạn dày sương gió. Màu da nâu sạm của ông là bằng chứng rõ ràng cho nguồn gốc của ông. Đôi tay ông vẫn còn khỏe mạnh dù hơi khoèo và chi chít những vết sẹo bởi quãng đời làm lưng vất vả cơ cực. Lão Ưng đã từng làm nông, cày bừa trồng trọt, huấn luyện ngựa, làm thợ săn và cả thợ hồ. Ông không nhớ nổi mình đã đào bao nhiêu ngàn cái hố để dựng hàng rào, và chắc là ông cũng đã cắm ngăn ấy cái cọc rào xuống mặt đất này. Ông đã từng ném trái thất vọng, khổ đau, buồn phiền, mất mát và cũng đã tận hưởng cảm giác mãn nguyện khi công việc hoàn thành tốt đẹp, khi quyết tâm sống theo đức tin và những nguyên tắc của mình mỗi lần phải đối mặt với cám dỗ và những lời nhạo báng. Xét về nhiều khía cạnh thì ông cũng giống như hầu hết những người đàn ông khác, những con người khác thế nhưng đối với Jeremy, Lão Ưng là một người

ông đặc biệt và vì thế, ông không giống ai cả.

Ông có hai đặc điểm khiến chàng trai trẻ Jeremy bị thu hút, đó là thái độ điềm tĩnh và cái nhìn kiên định nơi đôi mắt ông, bất kể trong tình huống nào.

Phần lớn thời niên thiếu của mình Jeremy đã sống cùng ông bà, và anh vẫn nhớ, trong suốt thời bé thơ, chưa một lần ông của anh lớn tiếng giận dữ. Dù đó là vấn đề gì, khủng hoảng hay trong bất kỳ hoàn cảnh nào, ông vẫn sẵn sàng đối mặt với nó bằng sự quả cảm thầm lặng. Có lẽ đó cũng là lý do vì sao trong ánh mắt ông luôn ánh lên nét bình yên, giống như vẻ tĩnh lặng của một hồ nước sâu và yên ắng.

Thế nên một ngày nọ, Jeremy tìm đến ông, mang theo trong lòng nỗi đau đớn và hoang mang như thể trên thế giới này chỉ toàn sầu khổ.

Người ông dẫn anh đến ngồi dưới bóng râm của cây dương già và lắng nghe tiếng gió xào xạc xuyên qua tán lá.

- Ngay từ những ngày ông còn bé, tiếng xào xạc của những chiếc lá dương trong gió luôn khiến ông liên tưởng và nhớ đến giọng nói của mẹ mình. – Lão Ưng bắt đầu câu chuyện. – Nhưng rồi ông lại nghĩ cũng có khi đó là giọng nói của Chúa.

Jeremy cố lắng nghe hồi lâu, nhưng chắc từ đây đến hết đời thì tất cả những gì anh nghe được cũng chỉ là tiếng lá cây xào xạc.

Dừng một chút, ông tiếp tục:

- Cháu trai của ông, nhìn gương mặt cháu ông đoán cháu đang có điều phiền muộn. Dường như có điều gì đó khiến trái tim cháu héo hon và chán chường.

Được lời như cởi tấm lòng, chàng trai trẻ đưa ra câu hỏi của mình. Đó cũng là điều mà anh đã từng hỏi ông rất nhiều lần và bằng nhiều cách khác nhau, nhưng cái cảm giác hoang mang và đau đớn vẫn còn ngấp trong lòng anh:

- Ông ơi, sao cuộc sống lại khó khăn đến vậy?

MỘT

Ngược nhìn lên vòm lá vẫn đang xào xạc trong gió, Lão Ưng lắng nghe một lần nữa những giai điệu tươi sáng của bản hòa tấu giữa đất trời và cây cỏ rồi quay sang cháu trai của mình.

- Ông đã già rồi. - Ông mở lời. - Ông đã chứng kiến rất nhiều thăng trầm trong cuộc sống, dẫu vậy ông không biết liệu có câu trả lời nào khiến cháu thỏa mãn hay không. Ông nghĩ ở ngoài kia có rất nhiều câu trả lời đang đợi cháu khám phá và ông biết rõ một điều là cuộc sống không dễ dàng chút nào, nhưng đó mới chính là cuộc sống và chúng ta không thể làm gì để thay đổi được nó. Điều duy nhất chúng ta có thể làm là cố gắng thấu hiểu cuộc sống này.

Jeremy không mấy ngạc nhiên khi nghe câu trả lời của ông vì anh biết ông luôn luôn có cách khiến người khác phải tự tìm kiếm câu trả lời cho vấn đề của họ.

- Làm sao ông có thể chắc chắn về những điều này như thế ạ? - Jeremy băn khoăn. - Đôi khi cháu nghĩ có lẽ việc chấp nhận nỗi đau và những gì cuộc sống này mang lại sẽ dễ dàng hơn là cố gắng thấu hiểu nó.

- Ông biết những điều này bởi vì ông đã xuôi theo một con đường rất dài mà chúng ta vẫn gọi là cuộc sống. - Người ông giải thích. - Giờ cháu chỉ mới bắt đầu và ở thời điểm bắt đầu thì người ta không biết điều gì đang đợi mình cả. Mãi về sau, ta mới có đủ kinh nghiệm để hiểu rõ nó và những gì ông đã trải qua cho ông biết cuộc sống này có rất nhiều điều để ta khám phá và thấu hiểu chứ không chỉ đơn thuần là biết và chấp nhận nó.

- Thế nhưng không lẽ ông không còn băn khoăn điều gì về cuộc sống nữa sao? - Jeremy ương bướng.

- Đạo này cháu cứ nghĩ mãi về điều đó. Tại sao những điều tồi tệ lại xảy ra? Chẳng lẽ ông chưa từng có những câu hỏi đại loại thế khi ông còn trẻ sao?

- Có chứ. Ông đã hỏi cha và ông của ông. - Lão Ưng đáp lời.

- Vậy họ đã trả lời thế nào ạ? - Jeremy tò mò. - Ông của ông đã nói gì khi ông hỏi người những câu như vậy ạ?

- Người bảo ông hãy cứ dẫn thân vào cuộc hành trình đang ở phía trước, cuộc hành trình đó chính là cuộc đời ông. Người bảo đó là cách duy nhất giúp ông có được những bài học quý giá.

Lão Ưng ngừng lại một chút. Jeremy chồm người về phía trước đầy hoài nghi, háo hức và thoáng cả chút tuyệt vọng, trông chờ những gì ông sắp nói. Anh cảm thấy tiếng xào xạc của những chiếc lá phía trên cao đang trở nên ồn ào hơn.

- Ông của ông đã nói thế này... - Lão Ưng bắt đầu...

Cuộc sống có niềm vui và nỗi buồn, có thắng lợi và mất mát, có vấp ngã và đứng lên, có đôi khổ lẫn sung túc, có cái tốt và cả cái xấu. Ông nói thế không phải để làm cháu tuyệt vọng mà dạy cháu về thực tế cuộc sống..."

Lão Ưng xoa xoa hai lòng bàn tay, điều ông vẫn thường làm khi ông sắp nói điều gì đó quan trọng. Hành động đó của Lão Ưng cũng là một cử chỉ quen thuộc đối với Jeremy từ thuở anh còn thơ bé. Đôi khi những điều ông nói ra là sự thật lạnh lùng và cay đắng nhưng vẫn có cái gì đó khiến người ta vững dạ. Hơn nữa, dù vốn liếng tiếng Anh của ông khá hơn những gì ông thừa nhận nhưng ông luôn sử dụng tiếng mẹ đẻ trong những lúc ông muốn để lại ấn tượng khó phai cho cháu trai của mình. Và bất cứ khi nào ông dùng tiếng mẹ đẻ thì mọi thứ không chỉ rõ ràng mà còn hết sức thuyết phục.

Lão Ưng bắt đầu trầm ngâm:

- Cuộc sống luôn có hai mặt và chúng luôn song hành cùng nhau bởi mỗi mặt đều có những ý nghĩa và mục đích riêng của chúng.

Nếu mọi thứ cứ diễn ra đều đều thì sẽ chẳng có cuộc sống muôn màu muôn vẻ, chẳng có gì thú vị mà có khi còn mất cân bằng. Ta cũng không thể phân biệt được trắng đen, sẽ không có hoàng hôn để kết thúc một ngày vốn bắt đầu bằng ánh bình minh, và sẽ không có sự ấm áp để đẩy lùi lạnh giá. Dẫu vậy những gì mang đến sự cân bằng cho cuộc hành trình của cháu xuyên suốt cuộc sống này cũng sẽ đem đến cho cháu không ít khó khăn. Khi đã đến đích, cháu sẽ có được một món quà mà bình thường cháu không nhìn thấy được.

Cuộc sống không phải chỉ toàn nỗi buồn. Thế nhưng, nếu không có nỗi buồn chúng ta sẽ không biết khao khát niềm vui, sẽ không biết cố gắng để có được niềm vui và cũng không biết

trân trọng khi niềm vui đến. Không ai có thể mãi vui hay mãi buồn. Và chúng ta cũng không thể kiểm soát được thời gian nổi buồn hay niềm vui góp mặt trong hành trình của chúng ta. Tất cả chúng ta đều mong có nhiều niềm vui hơn nổi buồn và hầu như chẳng có ai lại mong cuộc sống của mình chỉ toàn buồn khổ.

- Cháu sẽ rất vui nếu cháu không bao giờ biết đến nổi buồn một lần nào nữa cả. - Jeremy bực bạch. - Nhưng rồi cháu nhận ra rằng mình không phải là người đầu tiên ước mong điều đó và càng không phải là người cuối cùng.

- Đúng vậy. Chúng ta ai cũng từng có lúc ước mong điều đó. Chúng ta ao ước bởi ta biết rồi đây mình sẽ gặp nổi buồn. Một mặt chúng ta thừa nhận sự tồn tại của nổi buồn nhưng mặt khác chúng ta lại muốn chối bỏ nó. Ánh mặt trời tỏa sáng hôm nay không thể xua tan được bầu trời xám xịt đầy mưa bão vào ngày mai.

- Vì lẽ đó sự tồn tại của niềm vui không bao giờ có thể xóa bỏ được sự tồn tại của nổi buồn. - Jeremy kết luận. - Cháu nghĩ tất cả chúng ta đều biết rõ điều đó.

- Có một thực tế giản đơn mà chúng ta thường không để ý cháu à. - Lão Ưng chỉ ra vấn đề. - Sự tồn tại của vật này có thể che lấp một vật khác, thế nhưng nó không thể xóa bỏ hoàn toàn vật đó. Có lẽ, đến cuối cùng, điều mà chúng ta rút ra được là nhờ có điều này ta có thể thấy rõ được một điều khác.

- Giống như thất bại sẽ khiến chúng ta quý trọng thành công.

- Chính xác! - Người ông khẳng định. - Không có thất bại thì thành công có gì đáng nói?

Lão Ưng mỉm cười và lấy ra một bao sợi thuốc lá cùng một hộp giấy vãn thuốc từ trong túi áo sơ mi. Chỉ sau một thoáng ông đã cuộn xong điếu thuốc bằng lớp vỏ trong đã được ép và sấy khô của cây liễu đỏ. Giờ chẳng còn bao nhiêu người xài vỏ cây liễu đỏ, thậm chí cũng không mấy người biết đến nó, thế nhưng Lão Ưng là một người như thế. Lão Ưng biết những chuyện và những cách thức cổ xưa mà nhiều người đã lãng quên từ lâu. Ông châm thuốc, rít một hơi dài, rồi vừa chậm chậm nhả khói ông vừa nheo mắt nhìn ra vùng đồng cỏ. Ông dang một cánh tay và chậm chậm vẽ một đường chân trời rộng lớn.

- Khi ông còn trẻ, con sói cuối cùng ở vùng đất này đã bị săn lùng và giết chết. Con người khi mới đến đây đã mang theo bên mình nỗi sợ hãi lâu đời về loài sói. Họ đã, và mãi đến giờ, vẫn nghĩ rằng loài sói rất giỏi săn mồi vì nó thích đi săn và nhuần nhuyễn ngón nghề giết chóc. Đối với họ, sói là loài xấu xa và phải bị tiêu diệt. Thế nhưng họ không nhận ra rằng sói thường gặp thất bại hơn thành công. Mười lần đi săn thì hết tám hay chín lần nó phải nhịn đói vì con mồi chạy thoát. Mãi đến lần thứ mười nó mới thành công và thỏa mãn cơn đói. Sự khát máu ở loài sói mà người ta nhìn thấy thực chất là lòng kiên trì. Đó cũng chính là bí quyết thành công của nó: Nó không bao giờ từ bỏ.

- Nhưng con sói không thể từ bỏ vì xét theo bản năng sinh tồn trong tự nhiên, săn mồi thành công đồng nghĩa với sự sống, còn thất bại là đói khát và chết. - Jeremy xen vào. - Không phải lúc nào thất bại cũng mang đến hoàn cảnh nghiệt ngã như thế, ý cháu nói là đối với chúng ta ấy.

Lão Ưng gật đầu về tư lự.

- Đúng vậy. Nhưng thất bại có thể mang lại những hình phạt còn ác nghiệt hơn cả cái chết. Đối với chúng ta, những động vật hai chân, thì chuyện thất bại không phải lúc nào cũng đáng sợ. Tuy nhiên thất bại có thể khiến ta mất nhuệ khí và nhụt chí khi đang nỗ lực tiến lên phía trước. Chúng ta nên sống như loài sói, cứ tiếp tục đeo đuổi thành công bất chấp ta phải thất bại bao nhiêu lần đi nữa. Từ lâu loài sói đã biết được rằng trong những gì thành công mang lại, có hai điều quan trọng: Thành công sẽ bù đắp những mất mát và nó giúp tinh thần ta thêm phần chấn.

Lão Ưng rít thêm một hơi dài trước khi lấy gót giày dụi tắt điếu thuốc. Ông ngẩng nhìn vùng đất trước mặt một lúc lâu. Và chỉ đến khi Jeremy bắt đầu mất kiên nhẫn, người ông mới lại quay sang anh.

- Nếu không có vấp ngã, làm sao cháu biết khi nào nên đứng lên? Nếu không có đói khát, làm sao cháu biết học cách quý trọng thức ăn thừa? Nếu không có cái xấu, làm sao cháu đánh giá được cái tốt? Nếu không có cái chết ở cuối đời, làm sao cháu biết quý trọng cuộc sống? - Ông hỏi.

Câu hỏi cuối cùng khiến chàng trai trẻ chột buồn, nhưng anh đã hít một hơi thật sâu để kìm nén cơn xúc động và ngăn cho nước mắt đừng rơi.

- Cha của cháu đã rời xa chúng ta. - Lão Ưng nhẹ nhàng. - Bệnh tật đã mang đến cái chết. Nếu cháu cứ mãi suy ngẫm về cái chết của cha mình thì cháu cũng phải nhớ lại cha cháu đã sống như thế nào.

Những trải nghiệm khó khăn, dù đó là nỗi buồn, là mất mát, đói khổ, bần cùng, ốm đau hay sinh ly tử biệt thì cũng hiếm khi xảy ra bởi cháu không tự nhiên để nó bước vào cuộc sống của cháu. Tuy vậy, một khi cuộc sống đã đặt những thử thách trên con đường cháu đi thì nó luôn luôn mang đến một cơ hội để cháu rèn luyện sức mạnh. Đó chính là món quà vô hình.

Ông biết thật không dễ dàng gì cho cháu khi phải thuyết phục bản thân rằng thời điểm này và nỗi buồn này là một món quà. Nhưng cháu có thể biến điều đó thành sự thật bằng cách sống chung với nó, từng phút, từng ngày. Khi những khoảnh khắc và những tháng ngày như thế trôi qua, cháu sẽ trở nên mạnh mẽ hơn nhiều. Đó sẽ là món quà của cháu.

Lão Ưng kín đáo quan sát vẻ mặt cháu mình. Trong đôi mắt của chàng trai trẻ ông nhìn thấy một tâm hồn xao động, nhưng cũng có cả vẻ trầm ngâm suy tưởng. Vẫn kiên nhẫn như mọi ngày, người ông ngồi đó trong im lặng. Cuối cùng Jeremy thở hắt ra và nói.

- Ông ơi! - Anh khẽ gọi. - Cháu biết phản ứng đầu tiên khi người ta đối mặt với nỗi buồn và mất mát là phủ nhận chúng. Hình như cháu cũng đang như vậy.

Người ông gật đầu.

- Ừm. Điều tồi tệ vẫn đến dù chúng ta có phủ nhận nó hay không. Những lúc vui vẻ, dễ dàng, hạnh phúc, và tất cả những điều tốt đẹp khác mà chúng ta trải nghiệm chỉ là một phần của thực tế cuộc sống. Vẫn còn đó những điều tiêu cực, những khoảng thời gian tồi tệ và khó khăn.

Sự thật là không phải lúc nào mặt trời cũng tỏa sáng. Những cơn gió nhẹ cũng có thể hợp thành lốc xoáy. Mưa nhiều sẽ ngập lụt và nắng nhiều sẽ hạn hán. Cuộc sống là cuộc sống - theo đúng bản chất của nó. Cuộc sống không đảm bảo điều gì ngoại trừ việc nó vẫn tiếp diễn dù có hay không sự tồn tại của cháu.

Mặt trời vẫn mọc và lặn mỗi ngày. Dù mây có che khuất tầm nhìn khiến cháu không thể thấy được mặt trời thì thật ra nó vẫn đang tiếp diễn chu kỳ đó. Nhờ vậy mà các mùa trong năm cứ đều đặn tuần hoàn, chẳng chờ đợi ai hay bất cứ điều gì. Mùa nối tiếp mùa sẽ hết một năm, và năm nối tiếp năm sẽ qua một thời đại. Tuy thời gian không chờ đợi hay quan tâm chuyện cháu có mặt trong cuộc sống này hay không, nhưng cháu đừng bao giờ từ bỏ quyền lựa chọn của mình trong chuyện đó. Mọi thứ vẫn tiếp diễn và cháu cũng phải như vậy bởi còn cả một cuộc hành trình đang đợi cháu. Và trong cuộc hành trình đó cháu sẽ học được thực tế và sự cân bằng.

- Thực tế và sự cân bằng hả ông? - Jeremy hỏi lại.

- Đúng thế. Nếu có sự thật thì sẽ có đối trá. Có sự hào phóng -

- Thì sẽ có lòng tham. - Jeremy tiếp lời.

Lão Ưng mỉm cười.

- Có sự ghen ghét... - Ông tiếp tục.

- Thì sẽ có tình yêu. - Jeremy đáp.

- Có chiến tranh.

- Thì có hòa bình.

- Có thất vọng.

- Thì có hy vọng.

- Có đau khổ.

- Thì có niềm vui.

- Có thất bại.

- Thì có thắng lợi.

- Có mệt mỏi.

- Thì có nghỉ ngơi.

- Có cái chết.

- Thì có sinh sôi.

Lão Ưng gật đầu tán thành.

- Đương nhiên cháu sẽ nghĩ và mơ ước, thậm chí đôi lúc còn cầu nguyện nữa, sao cho những điều tồi tệ sẽ không xảy đến trong cuộc sống của cháu. Nhưng cháu phải biết rằng câu trả lời cho những mong muốn và những lời cầu nguyện của cháu đã có sẵn trước cả khi cháu ước

mong và cầu nguyện. Có tình yêu để vượt qua cảm hận; sự hào phóng có thể kìm hãm lòng tham; sự thành thật có thể lật mặt dối trá cũng như một cơn gió có thể làm cạn khô dòng lũ và những cơn mưa sẽ chấm dứt hạn hán.

- Đó là cuộc sống - theo đúng bản chất của nó.

Jeremy đưa mắt nhìn vùng thảo nguyên bao la trải dài đến tận đường chân trời phía trước. Anh thở dài và khẽ gật đầu.

“Cuộc sống là cả một cuộc hành trình, có lúc ta đi trong ánh sáng nhưng cũng có lúc ta phải lằm lũi trong bóng đêm.”

- Ông ơi! - Jeremy gọi. - Sao chưa bao giờ cháu thấy ông sợ hãi thế a?

- Bởi vì cháu không để ý kỹ đó thôi. - Lão Ưng đáp. - Ông đã nhiều lần cảm thấy sợ hãi trong cuộc sống. Thậm chí bây giờ ông vẫn đang canh cánh một nỗi lo sợ. Ông sợ mất bà của cháu.

Jeremy thật sự kinh ngạc. Chưa bao giờ anh nghe ông mình thừa nhận về một nỗi sợ hãi nào như thế, nhưng ông lại đang nói về điều đó, rất thật.

- Cháu hy vọng mình cũng có thể thú nhận những nỗi sợ trong lòng một cách điềm tĩnh như ông.

- Jeremy bật bạch.

- Có nhiều thứ khi lớn khôn thêm cháu sẽ làm được. - Lão Ưng quả quyết với anh. - Cả ông và bà đều đã già rồi. Ông bà đã ở bên nhau gần hết cuộc đời này và nếu bà cháu mất trước thì ông sẽ cô đơn nhiều lắm.

Tất cả chúng ta đều sợ hãi điều gì đó. Thế nhưng việc đó không ngăn được chúng ta tiếp tục sống mỗi ngày. Chúng ta không nên lúc nào cũng sợ hãi bóng tối trong khi ta đang ở ngoài ánh sáng. Chắc chắn ta không biết được khi nào thì những khó khăn và khoảng thời gian tồi tệ sẽ đến và chúng đến như thế nào, thế nhưng nếu ta chuẩn bị tinh thần đón nhận thì sẽ dễ dàng đối mặt hơn khi điều ấy thực sự xảy ra.

Jeremy ngược nhìn lên ánh mặt trời, xuyên qua tàn lá dương xào xạc. Cái cây ấy khổng lồ thật nhưng rõ ràng nó vẫn nhỏ hơn mặt trời.

- Ông này, giả sử ta xem mặt trời là cái tốt thì có phải điều tốt bao giờ cũng nhiều hơn cái xấu phải không ông?

Lão Ưng lấy tay che mắt và ngược nhìn lên tán cây.

- Đôi lúc chúng là như thế hoặc có thể như thế.

Thế nhưng vấn đề là chúng ta không thể luôn luôn tránh được bóng tối. Cha ông đã kể cho ông nghe một câu chuyện về bóng tối và ánh sáng khi ông còn nhỏ. Đó là một câu chuyện về hai người lữ khách.

Hai người đàn ông cùng du hành dọc ngang một vùng đất đầy nắng gió. Một người là thợ khắc gỗ còn người kia là một luật sư. Cuộc hành trình của họ rất thoải mái. Đường đi thênh thang và có nhiều chỗ trọ qua đêm. Cảnh sát và quân nhân thường đi tuần trên đoạn đường này vì vậy cả hai lữ khách đều yên tâm sẽ không bị cướp hay gặp bất kỳ ai có ý định làm hại họ. Bởi có nhiều điều thuận lợi như thế nên cuộc hành trình của họ chẳng có gì hứng thú cũng như thử thách. Sau nhiều ngày đường, họ đi tới một cánh rừng nhiều cây to, tối tăm và rậm rạp. Lúc bấy giờ, vị luật sư dừng lại ngay bìa rừng và không chịu bước thêm một bước nào nữa.

- Chúng ta phải đi vào rừng chứ. - Người thợ khắc gỗ tuyên bố chắc nịch. - Đó là một phần của cuộc hành trình.

- Nhưng tôi không thích bóng tối lắm u như thế. - Vị luật sư dè dặt nói. - Tôi không biết cái gì đang rình rập mình trong ấy. Có thể là bọn cướp đang mai phục chúng ta, hoặc đáng sợ hơn nữa là thú hoang đói mồi.

- Đúng vậy. Rừng rậm là nơi nhiều thứ tung hoành. Có thể trong ấy có những lữ khách khác hoặc những điều bí ẩn và nguy hiểm. Ta sẽ không biết được chính xác chúng là gì cho đến khi ta bước vào vùng bóng tối ấy. Nhưng trong đó có một thứ nguy hiểm nhất. Tôi biết chắc chắn.

Vị luật sư sợ sệt lùi lại.

- Anh ám chỉ cái gì vậy? Còn điều gì nguy hiểm hơn cả cướp bóc và dã thú?

- Nỗi sợ hãi của chính anh. - Nói xong, người thợ khắc gỗ khẳng khái đi vào rừng.

Ông dần bước vào bóng tối thâm u. Ông phải nhiều lần nghĩ cách để thoát khỏi bọn cướp đang mai phục. Ông còn phải trèo lên cây để thoát khỏi móng vuốt của một con gấu hung hãn.

Trước khi đến được bên kia cánh rừng, ông đã bị lạc đường trong lúc đi tìm nước uống. Nhưng rồi ông đã cố dò dẫm để về lại con đường mòn và sau nhiều ngày đêm, cuối cùng ông cũng băng qua được khu rừng và lại nhìn thấy ánh mặt trời.

Trong khi đó, vị luật sư vẫn còn ở phía bên này của khu rừng với nỗi sợ phải đối mặt với bóng tối.

- Ông nghĩ điều gì xảy đến với vị luật sư đó ạ? - Jeremy băn khoăn. - Ông ấy có ở lại bìa rừng không?

- Thế cháu nghĩ sao nào? - Lão Ưng hỏi ngược lại.

- Theo cháu thì đôi khi ta tự vẽ ra bóng tối của riêng mình. - Jeremy lập luận. - Thế nên vị luật sư không bao giờ nhận ra rằng chính nỗi sợ hãi đã khiến cho khu rừng trở nên tối tăm hơn thực chất của nó. Vì vậy ông ta không thể học được những gì mà người thợ khắc gỗ đã trải nghiệm.

- Vậy người thợ khắc gỗ đã học được những gì?

Jeremy suy ngẫm một lúc.

- Đôi lúc chúng ta phải chấp nhận bóng tối và những gì ẩn chứa bên trong nó. Nhờ có thế ta mới biết quý trọng ánh sáng. Vì vậy người đàn ông không đi vào khu rừng đang cố phủ nhận rằng bóng tối là một phần của cuộc sống. - Jeremy dứt khoát.

- Đúng vậy. Hơn thế nữa, ông ấy đã không ngừng sợ hãi và đã tự chối bỏ những kinh nghiệm quý báu khi đối mặt với chúng. Đó là điều sai lầm. Vì thế, thay vì mãi lo lắng chuyện mình sẽ đối mặt cuộc sống như thế nào khi không còn bà cháu bên cạnh thì ông sẽ dành phần lớn khoảng thời gian còn lại để ông bà ở bên nhau và cảm ơn Cụ kị của ông vì đã ban cho chúng ta cuộc sống này.

HAI

Lão Ưng lại ngồi lặng thinh nhưng lần này lâu hơn một chút. Jeremy thì chẳng lạ gì thói quen đó của ông mình. Tất cả những người có tuổi đều chọn sự im lặng để thay cho những gì mình muốn nói. Và chàng trai trẻ làm đúng điều anh nên làm: chờ đợi.

Tán lá trên cao vẫn xào xạc, và những cơn gió nhẹ thoảng qua lay động đám cỏ mọc lơ nhơ gần chỗ họ ngồi. lát sau người ông để ý thấy một con điều hâu cứ lượn vòng vòng phía trên ngọn cây dương và chỉ cho cháu xem. Hai ông cháu ngồi ngắm chú chim mãi đến khi nó vỗ cánh bay về phía tây và chỉ còn là một chấm nhỏ nơi đường chân trời.

Jeremy thở dài.

– Giá mà biết được mình rồi sẽ đi về đâu. – Anh vừa dõi theo cánh chim vừa nói. – Ít nhất là phần lớn thời gian trong cuộc đời mình.

– Ừm. – Người ông lên tiếng. – Cháu và con điều hâu đó có nhiều điểm tương đồng lắm đấy.

Chàng trai trẻ thoáng chút ngạc nhiên.

– Điều gì đã dẫn dắt cho con điều hâu đó? – Người ông hỏi. – Nó nhắm hướng gió mà bay hay theo ý định riêng của nó?

– Có lẽ cơn gió thổi ngay hướng mà con điều hâu muốn đến. – Jeremy suy đoán.

Lão Ưng mỉm cười.

– Cuộc sống cũng giống như một cơn gió vậy cháu à. – Ông từ tốn.

“Cháu không quyết định được việc mình có góp mặt trên cõi đời này hay không, nhưng rõ ràng là cháu đang tồn tại trên thế gian này.”

– Nếu con điều hâu ấy không quan tâm chuyện cơn gió sẽ đưa mình đi đâu thì xem như nó phó mặc cho cơn gió đẩy đưa mình. – Lão Ưng chỉ ra vấn đề. – Còn nếu như cháu đã nói, cơn gió thổi ngay hướng mà con điều hâu muốn đến thì đó là lựa chọn của chính nó. Ấy là điểm tương đồng giữa cháu và con điều hâu: tùy vào những lựa chọn của riêng mình.

– Mặc dù vậy chúng ta đâu có toàn quyền kiểm soát được mọi thứ. – Jeremy lý luận. – Còn nhiều thứ khác gây ảnh hưởng hoặc có thể ảnh hưởng đến chúng ta.

– Đúng vậy. Cuộc hành trình này đầy những lựa chọn, cháu góp mặt trong đời bởi cha mẹ cháu đã chọn như vậy. Ta không thể thay đổi được không gian và thời gian lúc cháu sinh ra. Sự khởi đầu cho chuyến du hành của cháu đã được khắc vào tảng đá cứng cáp nhất của quá khứ và cháu đừng nên lãng phí thời gian, sức lực để cố làm cho nó khác đi.

Cháu là máu mủ của những người đã dắt cháu vào cuộc hành trình này. Điều đó cũng không thể thay đổi được. Hình ảnh phản chiếu từ mặt nước hồ sự thật mà cháu thấy được là chính bản thân cháu. Cháu không thể thay đổi điều đó, vì thế nếu có điều gì không hài lòng thì tốt nhất cũng không nên nguyên rủa. Hãy đi theo nó và biến nó thành sức mạnh.

Bản chất con người cháu ở cuối cuộc du hành được hình thành trong suốt quá trình cháu đi và được định hình bởi những con đường khác nhau mà cháu đã chọn. Những lựa chọn đó, những con đường đó, hoặc sẽ bổ sung thêm hoặc sẽ lấy bớt đi một vài yếu tố nơi con người cháu.

Bất kể cháu chọn con đường nào thì cuộc hành trình ấy vẫn luôn hoàn hảo. Nhân đây ông sẽ kể cháu nghe câu chuyện mà bà cháu rất thích.

Có hai người phụ nữ đã luống tuổi ngồi tâm sự với nhau về cuộc đời của họ. Người phụ nữ thứ nhất lập gia đình sớm và phải nuôi một bầy con. Bà và chồng phải làm việc cật lực để có một mái nhà và lo cho gia đình. Họ sống cùng nhau trong một ngôi nhà ở vùng thung lũng dọc bờ sông. Hai vợ chồng chẳng ai đi đâu quá xa vùng thung lũng. Thời gian trôi qua, con cái họ khôn lớn và có những đứa con của riêng mình. Thế nhưng những năm tháng quá cơ cực vì lo việc mưu sinh đã hủy hoại dần sức khỏe của người chồng và ông qua đời.

Người phụ nữ thứ hai thì ngược lại, bà kết hôn với một người chức cao vọng trọng. Công việc buộc ông phải thường xuyên xa nhà. Bà thường tháp tùng chồng trong những chuyến công du, vì thế bà đã nhìn thấy rất nhiều vùng đất và con người ở nhiều tầng lớp khác nhau trong xã hội. Mặc dù trong nhà họ đầy ắp đồ vật quý hiếm mang về từ khắp nơi nhưng họ lại không có một mụn con nào. Chồng bà không muốn có con vì sợ chúng cản trở sự nghiệp và bà chấp

nhân.

Khi hai người phụ nữ trò chuyện với nhau, họ đều có chung một thắc mắc. Tại sao mọi thứ lại không thể khác đi? Vấn đề là lẽ ra họ có thể sống một cuộc sống khác, nhưng họ đã không làm thế. Không thể tìm ra câu trả lời, thế là họ quyết định tìm đến một bà lão được nhiều người nể trọng bởi sự thông thái và lòng tốt của bà.

Bà lão đã chăm chú lắng nghe hai người phụ nữ kể về cuộc sống của họ và những câu hỏi về những điều có thể xảy ra. Bà lão không mấy ngạc nhiên khi câu chuyện của họ xoay quanh cuộc sống, về những ước mơ chưa thỏa nguyện. Sau khi họ kể xong, bà từ tốn bước đến một chiếc tủ và lấy ra hai chiếc chăn len độc một màu xám giống hệt nhau. Bà đưa cho mỗi người một chiếc. Sau đó bà đưa thêm cho họ kim khâu và những cuộn chỉ thêu đủ màu.

- Mỗi người hãy tự trang trí chiếc chăn của mình đi. Khi nào xong thì mang chúng đến cho tôi, rồi chúng ta sẽ trò chuyện tiếp.

Cả hai người phụ nữ đều thoáng chút bối rối nhưng họ vẫn làm theo lời bà lão dặn.

Nhiều ngày sau họ trở lại, cầm theo chiếc chăn. Mỗi người đã trang trí toàn bộ một mặt chiếc chăn của mình và bà lão rất hài lòng.

- Chúng ta cùng xem qua nào. - Bà lão vừa nói vừa treo hai chiếc chăn lên tường.

- Chà, chà. - Bà khúc khích. - Đúng như tôi đã nghĩ, qua chuyện tôi yêu cầu cả hai trang trí cho chiếc chăn, hai người đã tự kể câu chuyện của đời mình.

Trên chiếc chăn của người phụ nữ đầu tiên là một chuỗi những cảnh tượng, những bức tranh minh họa sống động của cuộc đời bà. Đầu tiên có một người đàn ông và một người phụ nữ, rồi họ có những đứa con, những đứa con ấy khôn lớn và sinh ra những đứa con của riêng chúng. Một người đàn ông và một người phụ nữ đang thu hoạch vụ mùa; một ngôi nhà bên dòng sông chảy qua một thung lũng yên bình dưới bầu trời cao rộng. Bà đã dùng gần như toàn bộ số chỉ màu được phát; màu xanh lá cây rực rỡ, màu xanh dương tươi sáng, màu đỏ nồng nàn, màu vàng sắc sỡ, màu tím oải hương dịu dàng và màu cam nhạt êm ái.

Người phụ nữ thứ hai cũng dùng các màu tương tự nhưng những hình ảnh phản ánh cuộc đời bà có phần khác biệt. Trên chiếc chăn của bà là hình ảnh của những chuyến xe lửa xinh xắn và những chuyến tàu đập dềnh sóng nước, những vùng sa mạc khô cằn, những rặng núi hùng vĩ, những thành phố nguy nga tráng lệ và những con người trong nhiều kiểu trang phục, nhiều loài động vật với những hình thù và kích cỡ khác nhau.

- Hai người đã tìm đến tôi để hỏi xem liệu cuộc sống của hai người có thể khác đi không và tôi tin là mỗi người đã tự trả lời cho câu hỏi của mình rồi. Sự thật là cuộc sống của cả hai đều có thể khác đi nếu trước đây hai người có sự lựa chọn khác; nếu các bạn rẽ trái thay vì rẽ phải, nếu các bạn nói 'không' thay vì nói 'có'. Nếu cuộc sống đã qua của các bạn thực sự không hạnh phúc thì các bạn sẽ kể câu chuyện đời mình theo cái cách mà bạn mong muốn. Nhưng các bạn đã kể lại đúng những gì đã diễn ra. Rõ ràng là các bạn có thể thay đổi câu chuyện của mình nhưng các bạn đã không làm thế. Từ giờ trở đi hãy nghĩ về những lựa chọn mà mình sẽ thực hiện trong tương lai.

Hai người phụ nữ mang hai chiếc chăn về và tìm một bức tường trong nhà để treo chúng lên. Mỗi sáng khi thức dậy, họ nhìn chiếc chăn của mình và đón chào ngày mới với một nụ cười mãn nguyện. Khi chiều xuống họ lại nhìn chiếc chăn của mình và thầm nguyện một lời tạ ơn.

Nếu tình cờ cháu đến thăm họ và nhìn vào những chiếc chăn của họ thì chắc hẳn cháu sẽ bị thu hút bởi những hình ảnh và màu sắc sinh động mà không chú ý đến cái nền xám xịt tẻ nhạt của những chiếc chăn.

Chợt Jeremy nhìn vào đôi bàn tay của ông mình, một đôi bàn tay thô ráp sần sùi với đầy những vết sẹo của những năm tháng lao động cơ cực. Anh không thể tưởng tượng được rằng ông mình có thể sẽ khác đi. Anh tự hỏi những lựa chọn nào đã dẫn lối cho ông. Bằng cách nào ông lèo lái cuộc đời mình qua sóng gió?

- Ông ơi, có bao giờ ông mong ước cuộc sống của mình sẽ khác đi không ạ? - Anh thắc mắc.

Lão Ưng khẽ mỉm cười:

- Ai cũng có lúc muốn như thế. Nhất là khi ta cảm thấy xấu hổ, bối rối hay khi nếm trải thất bại, ta vẫn thường nghĩ 'lẽ ra phải khác đi'. Cháu biết không, ông mơ ước được đặt chân đến rất nhiều nơi trên thế giới. Những nơi cháu đã đến và kể lại cho ông nghe, như hẻm núi Grand Canyon, ngọn núi ở Alaska, Denali và những đại dương bao la cháu đã được nhìn thấy. Thế

nhưng chính vào khoảnh khắc đó, ông lại thầm cảm ơn vì mình được là chính mình, cuộc đời mình đúng như mình mong muốn. Ông đã từng nếm trải thất vọng, chắc chắn là vậy. Nhưng ông lại có được tình yêu và sự thủy chung của một người phụ nữ tuyệt vời, đó là bà của cháu. Bà là làn gió mát trong cuộc đời ông. Ông bà may mắn có được hai đứa con ngoan là mẹ và cậu của cháu. Bây giờ thì cháu và những đứa cháu khác của ông bà đã có mặt trong cuộc sống này. Ông thật có phước khi được nhìn thấy các con của mình trở thành những con người tử tế, mạnh mẽ, giàu lòng trắc ẩn và giờ đây ông còn được nhìn thấy cháu cũng nên người như thế.

- Có thể cũng có lúc ông đã từng ao ước nhiều thứ khác đi, thế nhưng ông sẽ không thay đổi bất cứ điều gì trong cuộc đời mình. Cả cái tốt lẫn cái chưa như ý.

- Hy vọng cháu đã không làm ông thất vọng. - Jeremy nói khẽ.

- Không đâu. - Người ông quả quyết. - Bởi ông biết cháu luôn cố gắng làm những điều tốt đẹp và đúng đắn.

- Sao ông có thể chắc chắn như thế ạ? - Jeremy băn khoăn. - Đôi lúc cháu còn không phân biệt được đúng sai nữa cơ mà.

“Cháu có khuyết điểm lẫn ưu điểm và sở dĩ cháu có cả hai thứ ấy vì mọi vấn đề trong cuộc sống này đều có hai mặt ...”

Lão Ưng chỉ tay lên cây dương già cổ cao chót vót trên đầu họ. Thân cây to đến nỗi một người trưởng thành không thể vòng tay ôm hết. Cha của Lão Ưng đã trồng nó khi nó chỉ mới là một cây non vào năm 1896 và đó cũng là năm ông nhận được phần đất do chính phủ chia lại.

- Cây dương này đã đứng đây bảo vệ gia đình chúng ta và cả cuộc đời của nó. Mỗi khi nhìn nó, ông đều cảm nhận rõ thế nào là sức mạnh. Thế nhưng cũng có lúc ưu điểm cũng chính là nhược điểm của nó.

- Thật khó tin. - Jeremy hơi nhíu mày. - Nó lớn đến thế mà ông?

Đoạn Lão Ưng chỉ vào một bụi cây anh đào đại rậm rạp dưới đáy một con lạch đã cạn khô cách đó không xa lắm.

- Cháu nhìn kia! Những bụi cây anh đào ấy rất nhỏ nhoi và yếu ớt so với cây dương khổng lồ này thế nhưng khi cháu còn nhỏ, chúng đã sống sót sau một trận lốc xoáy dữ dội mà không bị mất một cành nào. Ngược lại, cây dương già này lại bị gãy rất nhiều nhánh. Cháu có biết tại sao không?

- Dạ không ạ. - Jeremy nhỏ nhẹ đáp.

- Bởi vì trong hoàn cảnh đó, điểm mạnh nhất của cây dương đã trở thành điểm yếu nhất của nó. Nó có thể đứng sừng sững giữa cơn bão nhưng nó lại không thể rạp người theo gió như bụi cây anh đào kia. Quả thật đôi lúc chúng ta bị khuất phục bởi điểm yếu của mình. Để ông kể cháu nghe câu chuyện về một chàng thanh niên đã xảy ra cách đây lâu lắm rồi...

Tộc người của chúng ta khi ấy còn sống tự do trên vùng thảo nguyên này, nhưng rồi sự xuất hiện ngày một nhiều của những người nhập cư khiến mọi thứ trở nên hỗn loạn. Nhiều người trong chúng ta phải khuất phục trước thế lực của những người mới đến, tuy nhiên vẫn còn có một nhóm người tiếp tục cuộc sống tự do tự tại ở phía đông dãy Shining và Big Horn.

Trong suốt những tháng ngày gian khổ đó, một người đàn ông đã can đảm đứng lên và trở thành thủ lĩnh của bộ tộc. Ông ấy là một chiến binh dũng cảm. Ông đã tìm đến với các bộ lão trong làng để được chỉ bảo và đã thay mặt cho bộ tộc của mình đưa ra những quyết định sáng suốt. Thế nên mọi người trong tộc đều ủng hộ ông, bởi họ tin tưởng vào sự phán xét của ông, và tộc người của ông ngày một phát triển.

Một ngày nọ có một chàng thanh niên tìm đến ngôi làng của vị thủ lĩnh thông thái này. Ngôi làng của anh ta đã bị những người mới đến chiếm đóng và rất nhiều người trong làng bị bắt giết. Tất cả những gì chàng trai trẻ này có là bộ quần áo anh đang mặc, vũ khí trong tay và con ngựa đang cưỡi. Anh đã hỏi vị thủ lĩnh thông thái rằng liệu anh có thể gia nhập bộ tộc của ông hay không.

Vị thủ lĩnh nhìn chàng trai cơ hàn ấy và bảo:

- Chúng tôi rất vui khi anh sống cùng chúng tôi, nhưng trước tiên anh phải làm một việc.

- Vâng. - Chàng trai trả lời. - Hãy cho tôi biết tôi phải làm gì.

- Anh hãy tìm gia đình nghèo nhất trong ngôi làng này và hãy tặng họ con ngựa của anh.

Chàng thanh niên cảm thấy vô cùng hụt hẫng.

Anh đã mất hết bạn bè, người thân và giờ đây anh lại sắp phải cho đi tài sản quý giá nhất còn lại của mình.

- Thừa ngài, tôi không thể! Ngoài bộ quần áo tôi đang mặc và vũ khí tôi đang mang thì con ngựa là tất cả những gì tôi có. - Nói rồi chàng trai buồn bã quay đi.

- Sao ngài lại bảo chàng trai kia cho đi con ngựa của mình? - Một người đàn ông trong hội đồng làng không khỏi thắc mắc.

- Bởi vì tôi muốn chàng trai ấy biết rằng anh ta có thể sẽ phải dính vào một chuyện còn oái oăm hơn nỗi phiền muộn hiện tại trong lòng anh ta. Làng ta đã có rất nhiều ngựa rồi và tôi có thể cho anh ta một con trong bầy. Nhưng trước tiên tôi muốn thấy liệu anh ta có thể từ bỏ nỗi đau đang mang và chấp nhận sự hy sinh mà tôi yêu cầu hay không. Có những lúc ta phải hy sinh vì điều tốt đẹp hơn cho cộng đồng. Có lẽ sau khi dành thêm thời gian suy ngẫm thì anh ta sẽ quay lại.

- Vậy là khuyết điểm của chàng trai đó chính là sự ích kỷ. - Jeremy nhanh nhẩu.

- Đúng vậy! - Lão Ưng gật gù. - Và nếu có thể vượt qua điều đó thì anh ta sẽ nhận được nhiều thứ khác giá trị hơn con ngựa nhiều. Chẳng những anh ta được ban cho con ngựa khác mà cả ngôi làng sẽ đang rộng vòng tay với anh ta.

- Vậy chúng ta sẽ khắc phục những khuyết điểm của mình bằng cách nào ạ? - Jeremy hỏi.

- Đôi lúc chúng ta không làm được cháu à. - Lão Ưng thành thật. - Hãy nhớ rằng đối với tộc người chúng ta, sự cân bằng là thiết yếu và tất cả mọi người nên xem trọng điều đó. Đó là một thực tế trong thế giới tự nhiên này, cũng giống như sự tồn tại song song của ngày và đêm, sự sống và cái chết, nóng và lạnh, ướt và khô, vui và buồn, đàn ông và đàn bà, bên trái và bên phải.

- Khuyết điểm và ưu điểm đều rất cần thiết cho sự cân bằng. Không một ai hoặc thứ gì chỉ có toàn ưu điểm hay khuyết điểm. Thế nhưng không ít người trong chúng ta lại cố tình lờ đi khuyết điểm của chính mình, thậm chí còn phủ nhận chúng. Điều đó rất nguy hiểm bởi việc phủ nhận điểm yếu của mình chính là một khuyết điểm nghiêm trọng; tương tự, việc thừa nhận những khuyết điểm của bản thân sẽ trở thành ưu điểm. Khi đã hiểu hết những điều đó hãy chấp nhận con người hiện tại của mình. Vì cháu biết đấy, ưu điểm và khuyết điểm đều là cái nôi của sự thông thái.

“Bên trong cháu là khát khao chiến thắng nhưng cũng có tâm lý sẵn sàng thua cuộc...”

Lão Ưng nhìn mông lung ra miền thảo nguyên chập chùng và chỉ một đàn vài con ngựa đang phi nước đại băng qua bãi chăn thả.

- Con đầu đàn là một con ngựa cái mười hai tuổi. Nó luôn dẫn đầu đàn vì nó không chấp nhận thua những con khác dù chỉ là một cú nháy.

- Ông nói đúng. - Jeremy gật gù. - Nàng ngựa đó đúng là tay đua bẩm sinh đấy ạ.

- Không chỉ thế đâu. Các con của nó cũng là những tay đua có hạng. Cái con đang cố đuổi kịp nó chính là một trong những đứa con của nó đấy. Nàng ngựa non ấy muốn bắt chước mẹ.

- Nhưng ngựa vốn được sinh ra với khả năng và bản năng để chạy mà ông. - Jeremy nêu vấn đề.

- Cháu nói đúng. Nàng ngựa non đó sinh ra đã biết chạy nhưng mẹ của nó đang dạy nó cách chiến thắng. Xét theo một khía cạnh nào đó thì tất cả chúng ta cũng giống như con ngựa non ấy. Ít nhất tất cả chúng ta đều có khởi đầu giống nhau. Cũng như nàng ngựa non kia, cháu được sinh ra với bản năng để thành công. Tất cả chúng ta đều thế. Đó là những gì lôi kéo ta ra khỏi vòng tay mẹ và đưa chúng ta đến cuộc hành trình riêng của cuộc đời mình.

Trước tiên, bản năng thôi thúc cháu học ngồi thẳng lên để có thể nhìn thấy xung quanh. Rồi nó lại buộc cháu học bò, thôi thúc cháu bằng cảm giác mình cần di chuyển.

Kế đến cháu sẽ đứng lên bởi có điều gì đó bí ẩn mách bảo cháu rằng còn cả một khung trời rộng lớn trên kia. Cháu sẽ chập chững bước chân đầu tiên, sau đó lại thêm một bước khác bởi cháu biết mình phải tiếp tục di chuyển. Cháu cảm nhận được rằng cuộc hành trình đã bắt đầu ở một nơi và sẽ kết thúc ở một nơi khác.

Cho dù cháu có vấp ngã bao nhiêu lần chẳng nữa, cháu vẫn đứng lên và tiếp tục đứng lên và ngày một vững vàng hơn sau mỗi lần vấp ngã. Cháu rất kiên định vì thế thất bại không thể làm cháu nản lòng và thành công càng giúp cháu thêm mạnh mẽ. Cháu luôn được khích lệ để tiếp tục cố gắng.

Cuộc sống vậy gọi cháu không có nghĩa nó sẽ luôn ban cho cháu những đặc ân. Nó vậy gọi

cháu thực hiện cuộc hành trình, và rồi cháu nhanh chóng học được rằng trong cuộc hành trình đó còn có tuyệt vọng, thất bại, muộn phiền, khổ đau, chán nản và những hồ nghi. Sẽ có lúc cháu thấy mình bị thất bại vùi dập không thương tiếc. Và cháu sẽ nhận ra bên trong cháu, cùng với ý chí muốn chiến thắng là tâm lý sẵn sàng chịu thua, chấp nhận dừng bước khi trước mặt cháu là những ngọn đồi dốc đứng, những con đường gập ghềnh khó đi. Tâm lý ấy sẽ khiến cháu thấy thương thân, đôi khi tự thỏa hiệp với chính mình, có lúc lại âm thầm nguyên rủa. Nhưng trên hết, nó muốn làm cho cháu phải dừng bước.

- Ông ơi, ông nghĩ sự khác nhau giữa ý chí và sự sẵn lòng là gì ạ?

- Ừm. - Lão Ưng ậm ừ. - Chúng ta vốn đã được thừa hưởng ý chí để cố gắng và chiến thắng.

Tương tự như những gì con ngựa cái đã truyền dạy lại cho con ngựa non của nó, chúng ta cũng có cùng nhiệt huyết đó, ý chí mạnh mẽ đó khiến chúng ta kiên định.

Và rồi cuộc sống thẳng thắn dạy cho chúng ta cách thua cuộc bằng cách gieo vào đời ta những thất bại. Ta nhận ra mình có thể chọn cách từ bỏ. Ta thấy từ bỏ sẽ dễ dàng hơn và ít đau đớn hơn.

Bởi thế mà sự sẵn lòng từ bỏ chậm chậm len lỏi vào tâm trí chúng ta như một phần của thực tế thất bại. Cháu không thể biết chính xác mình sẽ có bao nhiêu lần thành công lẫn thất bại trong cuộc đời; chỉ biết rằng thành công và thất bại sẽ xảy ra.

Mặt khác, cháu sẽ khó chấp nhận thất bại nếu cháu đã cố gắng hết mình mà vẫn thất bại. Cháu có còn nhớ câu chuyện về Lữ khách đường xa không? Ông nhớ đã kể cho cháu nghe lúc cháu còn nhỏ.

Jeremy gật đầu khi câu chuyện dần hiện về trong tâm trí anh. Một làn gió nhẹ thoảng qua khiến những chiếc lá dương thêm xào xạc.

- Ông không nhớ hết được cả câu chuyện cháu à, có lẽ do ông già rồi. - Lão Ưng cười lặng lẽ. - Có lẽ cháu nên giúp ông nhớ lại câu chuyện này một chút.

Jeremy tăng hắng và có phần ngạc nhiên trước sự đãng trí đột ngột của ông mình, nhưng rồi anh chợt nhận ra ông muốn anh tự kể lại câu chuyện ấy.

- Cháu nghĩ là cháu còn nhớ ạ. - Anh từ tốn.

Lữ khách đường xa là người trong bộ tộc của chúng ta. Trước khi việc xảy ra, tên của anh ta khác cơ. À, Lá Đỏ, cháu nghĩ bởi anh được sinh ra vào mùa những chiếc lá bắt đầu thay sắc mới. Lúc bấy giờ đã gần sang đông và cuộc sống của mọi người đã ổn định dọc theo dòng sông bùn lầy Missouri. Khi trời lập đông - đó là một trong những mùa đông khắc nghiệt nhất mà mọi người còn nhớ đến - lúc ấy có một người đàn ông da trắng ghé qua làng ta, một nhà buôn da thuộc đang đi ngược về thượng nguồn. Vào thời kỳ ấy thì việc những thương buôn đi lại một mình trên vùng đất của chúng ta chẳng có gì lạ. Ông ấy đã nán lại làng trong vài ngày rồi tiếp tục lên đường. Thế nhưng ông đã mang một căn bệnh lạ đến ngôi làng chúng ta - bệnh ho, có thể là chứng ho gà.

Một số người trong bộ tộc đột nhiên trở bệnh nặng và vài người đã chết nhiều ngày sau đó. Ai nấy đều rất hoang mang bởi trong làng không có thầy thuốc. Ngay cả những người phụ nữ lớn tuổi nhất trong làng dù biết rõ về những loại dược thảo chữa bệnh cũng không giúp được gì nhiều vì căn bệnh còn quá mới mẻ đối với họ. Trước tình hình đó, tộc trưởng đã quyết định sẽ cầu cứu sự giúp đỡ từ nơi khác, thế nhưng người cưỡi ngựa giỏi nhất của cả làng cũng đã ngã bệnh. Thế là bất chấp những nghi ngại của một số người, tộc trưởng đã quyết định cử Lá Đỏ đi, bởi đơn giản anh là một trong số ít những người chưa nhiễm bệnh. Thế là anh đi về phía bắc đến một ngôi làng khác để xin thuốc từ thầy thuốc của họ.

Trước khi anh đến được ngôi làng nọ thì một trận bão tuyết dữ dội ập đến. Nhưng mặc cho tuyết dày đặc và gió lạnh, Lá Đỏ vẫn tiếp tục cuộc hành trình và vẫn dẫn ngựa đi cả khi tuyết đã rơi dày.

Anh cố gắng mọi cách để đến được ngôi làng kia và kể lại mọi chuyện cho tộc trưởng và thầy thuốc của họ được rõ. Sau đó vị thầy thuốc đã cho cử hành nghi lễ và bào chế thuốc cho Lá Đỏ mang về làng. Đó là một loại thuốc được làm từ những chiếc lá mọc sát đất của một loại dược thảo nào đó.

Chỉ sau một đêm nghỉ ngơi, Lá Đỏ lại bắt đầu cuộc hành trình trở về làng mình với một chiếc túi chứa đầy thuốc. Thời tiết mỗi lúc một xấu thêm. Một trận bão tuyết khác lại ập đến từ

phương Bắc với những cơn gió mạnh đến mức ngay cả những con trâu to khỏe nhất cũng phải tìm chỗ trú thân. Lá Đỏ phải tìm nơi trú ẩn và không thể đi tiếp trong suốt hai ngày. Thậm chí sau khi bão đã tan, tuyết vẫn còn phủ dày và trắng xóa khắp nơi, kìm cả những cánh đồng cỏ khiến ngựa của Lá Đỏ không có gì để ăn nên nó yếu dần và bắt đầu bước đi loạng choạng.

Lá Đỏ không muốn bỏ rơi con ngựa của mình, vì vậy anh quyết định sẽ trú lại ở một hốc cây gần đó. May thay, anh tìm được vài cây dương còn non và anh đã tước vỏ cây của chúng để cho ngựa ăn.

Trong điều kiện thời tiết khắc nghiệt như vậy, đáng lý Lá Đỏ sẽ dựng lều trú tạm và yên ấm trong ấy chờ đến khi thời tiết dịu hơn, nhưng do biết mình đang nắm giữ sinh mạng của rất nhiều người nên anh tức tốc lên đường.

Sau nhiều ngày ngụp lặn trong lớp tuyết dày đến tận hông, Lá Đỏ gục ngã. Anh kiệt sức và gần như bất tỉnh trên lớp tuyết dày lạnh giá. Tuy vậy, không hiểu bằng cách nào mà anh vẫn cố gượng dậy được và tiếp tục đi. Rồi anh lại gục ngã thêm nhiều lần nữa, rồi lại cố gượng dậy, nhưng mỗi lúc một khó khăn hơn. Đến khi anh không thể cử động được nữa thì anh chỉ có thể bám chặt vào dây cương trên lưng ngựa và để nó tự tìm đường về làng. Sau cùng thì cả người và ngựa cũng về được đến làng, cả hai đều đói lả và lạnh cóng. Lá Đỏ đã ngủ mê man suốt hai ngày liền, trong khi đó thì những bệnh nhân đã dần hồi phục sau khi được uống thuốc do Lá Đỏ mang về.

Khi trời vào xuân, cả làng vinh danh Lá Đỏ bằng một bữa tiệc linh đình và mọi người bắt đầu gọi anh bằng cái tên Lữ khách đường xa. Đó là những gì cháu còn nhớ về câu chuyện ấy.

- Đúng vậy, chuyện là thế đấy cháu à. Nói chung, đó là một trong những câu chuyện hào hùng của bộ tộc bởi vì chàng thanh niên ấy đã mang về loại thuốc có thể chữa bệnh và cứu sống nhiều người. Lúc còn bé, chính ông của ông đã được Lữ khách đường xa kể lại câu chuyện này. Lữ khách đường xa kể rằng lúc ấy, ông chỉ muốn ngủ vùi trong tuyết bởi ông đã quá kiệt sức. Một phần trong ông đã muốn bỏ cuộc, nhưng rồi ông đã kiên cường đến phút chót.

- Không phải ai cũng có được sức chịu đựng bền bỉ như thế đâu, ông nhỉ! - Jeremy nhận xét.

- Đúng vậy cháu à. Lữ khách đường xa đã nhắc chúng ta nhớ một điều, rằng bất kỳ ai, kể cả những người hùng cũng có lúc phải chọn lựa như khi họ đang đứng ở ngã ba đường. Một lối dẫn đến thất bại, một lối dẫn đến thành công. Nếu khi ấy Lữ khách đường xa đầu hàng do không thể cầm cự được nữa thì có lẽ ông đã lạnh cóng đến chết. Và nếu ông chết thì sau đó những người bệnh trong làng cũng sẽ chết vì không có thuốc chữa trị. Thế nhưng bởi ông đã tìm được cách đứng dậy trên chính đôi chân của mình nên tất cả chúng ta cần phải nhớ rằng hãy luôn cố gắng bước đi ngay cả khi không thể đi tiếp được nữa, vì nỗ lực đó chắc chắn vẫn trăm ngàn lần tốt hơn là bỏ cuộc.

“Bên trong cháu là trái tim luôn đầy lòng trắc ẩn và cả sự hẹp hòi ngạo mạn.”

Năm 1854, một cuộc hành quân báo thù đã diễn ra dọc dòng sông Shell. Lúc bấy giờ, những người mới đến gọi dòng sông là The North Platte. Hàng trăm cỗ xe của các chiến binh rào rạt đi dọc theo dòng sông trên một con đường mà họ gọi là Đường mòn Oregon. Bộ tộc ta thì gọi nó là “Thánh Lộ”. Tuy nhiên cũng trong cuộc hành trình đó, những người trong đoàn đã học được một bài học còn quan trọng hơn cả việc báo thù.

Các chiến binh đi đến một đỉnh núi có thể nhìn xuống Thánh Lộ vì họ muốn chắc chắn là không có bất cứ người mới đến nào đánh xe đến vùng thung lũng sông này. Họ muốn băng qua dòng sông Shell mà không bị phát hiện. Những người mới đến đã mang đến những dịch bệnh khủng khiếp vốn cướp đi sinh mạng của nhiều người thuộc nhiều bộ lạc khác nhau đang sống rải rác trên thảo nguyên. Cuối cùng thì các chiến binh cũng thấy một đoàn xe ngựa đi ngang qua. Tuy nhiên khi chuẩn bị băng qua dòng sông Shell thì các chiến binh nhìn thấy một cỗ xe đơn độc trong một lùm cây. Họ đến gần hơn và nhìn thấy một người phụ nữ cùng với hai đứa con nhỏ đang quỳ bên một mộ phần mới lấp. Người phụ nữ đang khóc than thật thê lương.

Hầu hết những thanh niên trong đoàn đều muốn bỏ mặc người phụ nữ và mấy đứa trẻ đó cho số mệnh. Dầu sao, họ vẫn là những người mới đến và loại người đó chỉ mang theo toàn rắc rối mà thôi. Các chàng trai trẻ cảm thấy người phụ nữ và các con của bà đáng nhận lãnh những gì đã xảy ra, thế nhưng vị thủ lĩnh của họ lại là một người đàn ông dày kinh nghiệm và ông biết người phụ nữ cùng mấy đứa trẻ kia hoàn toàn vô hại. Và rồi ông đã khiến mọi người trong đoàn kinh ngạc khi đích thân cưỡi ngựa đến bụi cây. Người phụ nữ và hai đứa trẻ không chỉ

ngạc nhiên mà còn rất sợ hãi. Họ hoảng sợ vì nghĩ rằng có lẽ họ sắp chết.

Vị thủ lĩnh cố trấn an người phụ nữ và hai đứa trẻ; ông còn mời họ uống nước, nhưng họ vẫn không hết hoảng loạn. Ba người mới đến e sợ các chiến binh, còn các chiến binh sợ sẽ vô tình bị họ lây bệnh. Sau đó, vị thủ lĩnh nhẹ nhàng thuyết phục một trong những chiến binh trẻ thấp tuổi ông chế biến cho những vị khách kia vài món ăn ngon. Có thể nói đó là bữa ăn kỳ lạ nhất đối với họ khi hai bên vừa ăn vừa nhìn nhau đầy cảnh giác. Nhưng rồi bữa tối cũng trôi qua êm đềm không có bất kỳ sự cố gì.

Vị thủ lĩnh đoán rằng có lẽ chồng của người phụ nữ ấy vừa chết và bà đã bị những người khác bỏ lại. Sáng hôm sau, ông đã cố gắng để giao tiếp với người phụ nữ bằng cử chỉ và bằng những bức tranh vẽ nguệch ngoạc trên đất và bà đã trả lời rất dè dặt. Bằng những cử chỉ và những hình ảnh nguệch ngoạc đáp lại, người phụ nữ diễn tả rằng bà muốn gia nhập lại đoàn người đã bỏ rơi bà.

Các chiến binh bắt đầu hội ý. Hầu hết đều muốn để người phụ nữ lại và tiếp tục đi nhưng vị thủ lĩnh đã ra sức thuyết phục họ nên giúp đỡ người góa phụ ấy trước khi tiếp tục cuộc hành quân nam tiến của họ. Mặc dù vị thủ lĩnh đã cố sức thuyết phục, nhưng có hai trong số các chiến binh trẻ đã quyết ngựa bỏ đi trong sự căm phẫn. Những người ở lại bắt đầu đi tìm mấy con bò bị lạc của người phụ nữ họ. Các chiến binh chưa từng đối mặt với con vật nào cứng đầu và chậm chạp như những con bò ấy. Tuy nhiên họ cũng cố tìm được bốn con và người phụ nữ nhanh chóng buộc chúng vào xe của mình. Sau khi thực hiện một nghi lễ nhỏ tại mộ phần mới đắp, người phụ nữ cho các con lên xe và cuộc hành trình của đoàn người lại tiếp tục.

Sau hai ngày, họ bắt kịp đoàn người đã bỏ rơi người phụ nữ. Các chiến binh dừng lại ở đó còn người

phụ nữ tiếp tục cuộc hành trình. Các chiến binh nán lại trên một ngọn đồi để quan sát cho đến khi họ thấy người phụ nữ kia đã nhập lại vào đoàn người của bà. Sau đó, các chiến binh lại quay trở về với cuộc hành quân báo thù của họ.

Jeremy chậm chậm lắc đầu.

- Chuyện gì đã xảy ra với các chiến binh ấy ạ? Họ có sống sót trở về từ cuộc hành quân ấy không?

- Vài người đã sống sót trở về nên câu chuyện về người phụ nữ và các con của bà ấy mới được kể lại. Sau này còn có người kể rằng vị thủ lĩnh họ đã bị nhạo báng và chỉ trích dữ dội vì đã giúp đỡ người phụ nữ ấy.

- Theo ông thì tại sao vị thủ lĩnh lại giúp đỡ bà ấy ạ? - Jeremy thắc mắc. - Dẫu sao thì bà ấy cũng thuộc phe kẻ thù của chúng ta mà.

- Trước giờ chúng ta vẫn bị cho là những người “kém văn minh”. Nhưng ông nghĩ tổ tiên ta đã giúp bà ấy vì họ là những người văn minh. Hoặc có lẽ bởi vì những giá trị cao đẹp mà họ đã được truyền dạy từ gia đình họ. Có lẽ những giá trị thanh cao ấy bảo họ rằng mỗi một con người đều xứng đáng được nhận lòng trắc ẩn.

Ông tin điều này: Tất cả chúng ta đều đến với thế giới này thật tinh khôi và không ô uế. Thế nhưng bởi thực tế của cuộc hành trình chúng ta chọn, chính con đường ta đi đã nhào nặn và định hướng cho ta nhiều hơn cả dòng máu đang chảy trong huyết mạch ta nữa.

Những ai không có lòng trắc ẩn thì sẽ chẳng biết rằng trong cuộc sống, ai cũng sẽ có lúc cần đến lòng trắc ẩn của người khác, kể cả chính họ. Đó là sự hẹp hòi của thói ngạo mạn. Đó là một căn bệnh của tâm hồn và rất dễ bị truyền nhiễm. Chính sự ngu dốt đã mang mầm bệnh của nó. Căn bệnh này hủy hoại tâm hồn của những kẻ chỉ biết đến bản thân mình.

Những kẻ mắc bệnh hẹp hòi của thói ngạo mạn thì nghĩ rằng vận rủi chính là tội lỗi của những người phải chịu đựng nó, còn vận may lại là đặc quyền của họ. Vì lẽ đó, bất kể cháu chọn con đường nào thì cũng đừng bao giờ đầu hàng thói ngạo mạn và gây nguy hiểm cho chính tâm hồn của cháu.

“Bên trong cháu là sự sẵn sàng đối mặt cuộc sống nhưng cũng có nỗi sợ hãi khiến cháu phải chùn lòng.”

Lão Ưng im lặng một lúc rồi liếc nhìn sang cháu mình. Gương mặt của chàng trai trẻ không còn quá đau khổ và hoang mang nữa. Người ông khẽ nở một nụ cười và ngược nhìn những chiếc lá đang xào xạc.

- Cháu à, như cháu biết đấy, trong bộ tộc của chúng ta, việc chúng ta tiếp tục sống và hành

xử như thế nào sau cái chết của một người thân trong gia đình là cực kỳ quan trọng. Mọi người tin rằng cách cháu sống, cư xử và kiềm chế cảm xúc của mình trong suốt khoảng thời gian đó sẽ cho thấy cháu là người như thế nào trong suốt phần đời còn lại. Chúng ta tin điều đó vì mọi người đều biết cuộc sống sẽ không ngừng lại chỉ vì cuộc đời của ai đó đã kết thúc. Cuộc sống vẫn tiếp diễn. Gia đình ta đang phải gánh chịu sự mất mát khi cha cháu ra đi, đặc biệt là vào thời điểm này, chúng ta phải kiên cường và rắn rỏi.

- Cháu biết điều đó, ông à. Nhưng mọi chuyện quả thật không dễ dàng chút nào. - Jeremy thú nhận.

- Bởi vậy ông mới thấy vui khi cháu đến, bởi ông có thể giúp cháu bằng cách nào đó và có thể nhắc nhở cháu rằng cuộc hành trình tất cả chúng ta đang đi là một quá trình học tập không ngừng nghỉ.

Luôn có những điều buộc ta phải tiếp tục, hoặc nhắc ta rằng ta nên tiếp tục tiến lên.

Cuộc sống này là một động lực bí ẩn và cũng rất mơ hồ. Trong quãng đời tuổi trẻ của ta, hầu như nó sống yên lặng trong thịt xương và máu. Thế nhưng khi ta bước vào tuổi xế chiều, nó lại mang đến cho chúng ta kiến thức và sự thông thái.

Cái động lực không thể gọi tên ấy mà cuộc sống ban tặng cho ta chính là khả năng đối mặt với những gì xảy đến trong cuộc hành trình. Nhưng nếu cháu vừa sợ hãi và dao động vào những lúc như thế, cháu có thể trở nên giống như chàng trai trẻ đã được biết đến với cái tên Kẻ Đứng Nhìn.

Một chàng thanh niên ngay từ khi sinh ra đã có màu da trắng trong khi anh chị của cậu lại mang nước da nâu. Mẹ cậu bé luôn bảo bọc cậu và hiếm khi để cậu bước ra khỏi lều. Chỉ vào những ngày trời nhiều mây cậu bé mới được phép ra ngoài chơi đùa. Năm tháng trôi qua, cậu bé lớn lên và bắt đầu sợ hãi ánh mặt trời.

Nỗi sợ hãi khiến cậu luôn nấp trong bóng tối và vì thế cậu chủ yếu ra khỏi lều vào ban đêm. Cậu không tham gia vào cuộc sống chung của dân làng. Thậm chí khi cậu phải lòng một nàng thiếu nữ, cậu cũng không thể chinh phục được cô bởi cô thích đi dạo trên những triền đồi cỏ xanh và đùa nghịch trong những dòng suối mát lạnh - dưới ánh mặt trời.

Ngay cả khi đã có tuổi, cậu vẫn chỉ núp trong bóng tối ngắm nhìn người khác sống cuộc đời của họ. Sau nhiều năm, người ta biết đến cậu như một Kẻ Đứng Nhìn, và cậu luôn sống bên lề của cuộc sống thực, chỉ biết giương mắt nhìn. Cậu ấy sẽ mãi mãi là cái bóng bên lề cuộc sống.

- Đối mặt cuộc sống chưa chắc mang lại thành công. - Lão Ưng trầm ngâm. - Nhưng sợ hãi quay lưng trốn chạy nó thì chắc chắn mang đến thất bại.

Không đối mặt với cuộc sống nghĩa là không có kinh nghiệm, không có kinh nghiệm thì sẽ hạn chế kiến thức, và không có kiến thức thì ta không thể có được sự thông thái.

Để có được tất cả những điều đó thì ta phải đối mặt với cuộc sống, dẫu cho bất cứ điều gì xảy ra.

Gió bỗng ngừng thổi, như thể cuộc sống vừa hít một hơi thật sâu. Không gian quanh họ trở nên tĩnh lặng một cách lạ lùng. Cây dương già cũng thôi không còn hát vì vu. Chàng trai trẻ ngược lên ngắm nghía những mắt lá nằm ngoan ngoãn trên cành. Anh cảm nhận được một sự im lặng thâm trầm tuyệt đối.

Lão Ưng đưa mắt nhìn sang đám cỏ trong khi bầu không khí im lặng vẫn bao trùm. Ông đợi, và chẳng mấy chốc gió lại nhẹ thổi, lay động tàn lá, nài nỉ chúng tiếp tục những lời thì thầm bàng bạc.

- Trái Đất này cũng có nhịp sống riêng của nó. - Lão Ưng bắt đầu một câu chuyện khác. - Giữa mỗi nhịp đập của nó là sự im lặng; đó là lúc Trái Đất đang gom góp nguồn sống của nó, chuẩn bị sức mạnh cho nhịp đập tiếp theo. Cháu cũng phải học theo đấy. Lựa những lúc tĩnh lặng để tìm lại chính mình.

“Cuộc sống có thể cho cháu sức mạnh...”

- Được cái này mất cái khác. Cuộc sống lấy đi của chúng ta thời gian và mỗi ngày trôi qua ta lại càng tiến gần hơn đến điểm cuối của cuộc hành trình trên Trái đất này. Nó lấy đi của chúng ta nỗ lực, mồ hôi, những mục đích tốt đẹp nhất, những ý tưởng xuất sắc nhất, những ước mơ, cả những hy sinh... và còn nhiều nhiều nữa. Thế rồi nó ném những chướng ngại vào con đường chúng ta đi, những điều không ngờ tới, nỗi thất vọng, sự thờ ơ, cảm giác hoang mang, hoài nghi và buồn khổ.

Nhưng cuộc sống còn cho ta nhiều hơn những gì ta thấy.

Khi ta chiêm nghiệm lại một vấn đề khó khăn bằng cái nhìn hiện tại có nghĩa là ta đã vượt qua chúng. Những trải nghiệm ấy có thể mang lại nhiều tổn thất, những vấn đề khó khăn cũng gây ra điều tương tự, nhưng dầu có mất mát đến mấy thì ta vẫn tồn tại.

Tồn tại là chiến thắng bởi vì chúng ta biết mọi thứ đều khả thi. Chính những kinh nghiệm và khó khăn đã dạy chúng ta, đã nhắc nhở chúng ta rằng mình có thể trở nên mạnh mẽ.

Cuộc sống thường là một chuỗi những khoảng thời gian khó khăn và những vấn đề nan giải được sắp đặt sẵn nhằm mục đích ngăn trở chúng ta đạt được ước nguyện. Và cũng thật dễ hiểu khi người ta cứ mãi vương vấn những gì mình không đạt được. Không may là chính điều đó đã khiến ta không nhận ra rằng mình có thể đạt được những thứ khác.

Người ông ngừng một chút trong khi gió vẫn vờn khắp thảo nguyên. Cách chỗ cây dương vài thước xuất hiện một cơn lốc xoáy nhỏ, nó nhảy nhót trên những ngọn cỏ xanh rì ở vùng thảo nguyên. Nó cuốn cả một cột bụi đất lên trời.

Jeremy chăm chú quan sát đến khi mớ bụi đất hòa lẫn với màu xanh trong trẻo của bầu trời. Anh nhớ ông mình thường bảo rằng linh hồn của một ai đó thường trở về trong một cơn gió lốc như thế.

- Cha cháu đã kể cho ông nghe một câu chuyện mà cha cháu đã nghe được khi còn trong quân ngũ. - Lão Ưng bắt đầu.

Có một ngôi làng khiêm tốn nép mình trong một thung lũng ở bên kia những ngọn đồi, cách xa cái thế giới bận rộn và hối hả. Ở đó người dân có thể tìm thấy mọi thứ cần thiết cho cuộc sống của mình: một khu buôn bán sầm uất, trường học, thư viện, nhà thờ và bệnh viện. Cuộc sống nơi đây tốt đẹp theo một nhịp sống riêng của nó và hầu hết những người sống ở đây đều cảm thấy hạnh phúc. Tuy nhiên, thì thoảng lại có một người trẻ tuổi nào đó tò mò không biết những gì đang tồn tại bên kia đồi.

Một điều lạ là hầu như không có ai phản ứng hay có ý ngăn cản những người trẻ tuổi không được rời bỏ khu làng. Xét cho cùng, hình như ai cũng từng có niềm khát khao ấy khi ở tuổi thanh niên và phần lớn những người từng khám phá thế giới ở phía bên kia những ngọn đồi rồi cũng trở về làng.

Chẳng ai ngăn cản những người trẻ tuổi ấy rời khỏi làng mà cũng không ai động viên họ ở lại. Họ chỉ đi theo tiếng gọi chân thật nhất của con tim. Thế nhưng nếu có ai đó sắp rời khỏi làng thì họ phải chấp nhận một điều kiện, một nghi thức bắt buộc.

Có một con đường mòn dẫn từ bìa làng lên đỉnh ngọn đồi cao nhất vùng. Con đường ấy gồm

nhều bậc thang nối tiếp nhau và lên đến tận cùng là xa lộ dẫn đến một trạm xe buýt, ở đó có một tuyến xe buýt nối với thế giới bên ngoài. Để rời khỏi làng, người trẻ tuổi đó buộc phải leo lên những bậc thang kia để ra xa lộ.

Hầu hết những ai muốn rời khỏi làng đều phải hết sức đắn đo bởi họ đã được nghe kể rằng những bậc thang ấy rất khó leo và không ít tiền bồi của họ đã

không thể lên đến đỉnh. Dầu vậy, sự tò mò muốn khám phá thế giới bên kia những ngọn đồi quả là có sức thúc đẩy mạnh mẽ, thế nên vài người trẻ tuổi đã quyết định chinh phục các bậc thang.

Một buổi sáng nọ có chàng trai trẻ chuẩn bị lên đường, gia đình đã dắt anh ra đường chính của làng, ở đó bạn bè và người thân của anh đứng thành hàng dài, tiễn đưa đầy phần khởi. Sau đó gia đình đưa chàng trai đến đầu con đường mòn dẫn ra khỏi làng, và họ chia tay ở đó.

- Khi con đến được đỉnh đồi, con sẽ nhận ra một món quà đang chờ đợi mình. - Cha mẹ chàng trai dặn dò.

Thế rồi chàng thanh niên bắt đầu cuộc hành trình khám phá thế giới bên ngoài bằng cách leo lên các bậc thang. Tổng chiều dài các bậc thang khoảng một dặm, chúng được làm từ các miếng gỗ và có tay vịn bằng gỗ chắc chắn ở cả hai bên nhờ đó người leo thang không sợ đi sai đường.

Thoạt đầu mọi chuyện có vẻ khá dễ dàng bởi đường đi tương đối rộng rãi, thế nhưng nó càng lúc càng nhỏ hẹp và có vẻ như các bậc thang cũng càng lúc càng cao hơn. Nửa chặng có một băng ghế dài, một chỗ để nghỉ chân. Chàng trai dừng lại nghỉ ngơi chốc lát.

Trèo lên một đoạn nữa, anh lại phải dừng chân nghỉ mệt. Tim anh đập loạn xạ và anh thở khó nhọc hơn. Chính lúc ấy anh nhận ra rằng con đường đã trở nên hẹp hơn rất nhiều và những bậc thang thì cao chót vót. Điều duy nhất anh hy vọng là món quà đang đợi anh trên đỉnh đồi kia sẽ xứng đáng với chuyến đi gian khổ này.

Đoạn đường càng về cuối càng khó khăn hơn. Chàng thanh niên phải dừng lại nghỉ rất nhiều lần. Con đường không chỉ hẹp hơn, những nấc thang cao hơn mà nó còn quá nhỏ không đủ để đặt chân. Anh phải bấu chặt vào hai bên tay vịn để không trượt ngã. Thế rồi cuối cùng anh cũng trèo lên đến nơi, tim anh đập thình thịch như trống trận, đôi chân run lên vì gắng sức và lồng ngực khô cháy. Anh leo lên nấc thang cuối cùng và thấy cánh cổng mở ra thế giới bên ngoài. Xa lộ chỉ còn cách đó vài mét nữa thôi.

Anh nhìn quanh tìm món quà nhưng chẳng thấy gì cả ngoài một băng ghế gỗ khác. Anh ngồi phệt xuống nghỉ. Cha mẹ anh đã bảo rằng có một món quà chờ đợi anh trên này nhưng anh lại không thấy gì, thậm chí chẳng có cái gì có thể khiến anh bất ngờ. Cuối cùng, chuyến xe buýt sẽ đưa anh đến với thế giới bên ngoài những ngọn đồi cũng đã đến, anh bước lên xe và ngoái nhìn lại lần nữa.

Rồi anh thấy nó.

Khắc trên mái vòm của cánh cổng là dòng chữ: SỨC MẠNH LÀ KẾT QUẢ CỦA NỖ LỰC VÀ NỖ ĐAU.

- Thế còn những người không rời khỏi làng và bước ra thế giới bên ngoài thì sao ạ? - Jeremy tò mò hỏi. - Chẳng lẽ họ đã từ chối cơ hội được biết những gì mà chàng thanh niên kia học được sao ông?

- Có lẽ vậy. - Lão Ưng đáp. - Nhưng có thể họ đã học bài học tương tự qua lối sống giản dị. Trèo lên những bậc thang cũng là một cách sống.

"Sức mạnh đến từ việc chầu chực đối mặt với những giông tố cuộc đời, nếm trải mất mát, cảm nhận nỗi buồn và khổ đau hay rơi vào hố sâu tuyệt vọng..."

- Bao sẽ ập đến, - Lão Ưng tiếp tục, - đó là thực tế cuộc sống trên thảo nguyên này. Đôi lúc nó làm ta bất ngờ. Nhưng cũng có lúc ta vẫn bình thản chứng kiến bão nổi mà không làm được gì, bởi chúng ta hiểu bản chất của những cơn bão. Rồi chúng ập đến, ta cảm nhận được sự dữ dội và mức độ tàn phá của chúng, và ta sẽ làm mọi cách để vượt qua.

Cuộc sống cũng tương tự như thế. Khó khăn, tồi tệ, và những điều xấu xa có thể xảy đến với chúng ta bất kỳ lúc nào; có thể là bệnh tật, tai nạn, nghèo đói, cô đơn, bị phản bội, mất nhà cửa, cái chết của cha mẹ, người thân...

Bà của cháu là một minh chứng cụ thể cho tuýp người đã kinh qua rất nhiều bão tố trong cuộc đời.

- Ý ông là Bà Eunice của cháu ấy à?

- Đúng vậy. Người chồng trước của bà mất khi bà vẫn còn rất trẻ. Sau đó bà tái hôn, và đưa con đầu lòng của bà với người chồng sau bị chết đuối dưới sông. Thời gian sau, người con trai của cuộc hôn nhân đầu tiên của bà cũng tử trận trong cuộc chiến tranh năm 1967. Và giờ đây người chồng thứ hai của bà lại là một kẻ nát rượu. Thế nhưng mỗi khi gặp bà, điều gì khiến cháu chú ý nhất?

- Bà luôn mỉm cười. - Jeremy trả lời ngay không chút do dự.

- Ông nghĩ chắc quanh đây chẳng có ai mạnh mẽ hơn bà Eunice của cháu đâu.

Khi đối mặt với giông bão cuộc đời, với những khoảng thời gian khó khăn nghĩa là cháu chấp nhận thực tế cuộc sống. Đơn giản vì phủ nhận chúng không có nghĩa là chúng sẽ không xảy ra.

Cuộc sống là để sống chứ không phải né tránh.

Điều đáng tiếc là chẳng ai trao cho ta một quyển

sách hướng dẫn xem cuộc sống này sẽ ra sao và ta nên sống như thế nào. Thế nhưng mỗi ngày ta sống sẽ bồi đắp thêm kinh nghiệm cho ta, và hoàn cảnh sống chính là nhiên liệu cho tâm hồn, là năng lượng cho tinh thần chúng ta.

Mỗi sáng thức dậy cháu lại có cơ hội để lớn thêm, để làm sâu sắc hơn tính cách của mình, để góp nhặt thêm kiến thức. Mỗi kinh nghiệm trong cuộc sống, cho dù nó có vô nghĩa như thế nào chẳng nữa, đều là một món quà và mỗi một người cháu gặp, dù là bạn hay thù, thì những tình huống gay go và những con người khó chịu sẽ dạy cho ta sự kiên nhẫn và khả năng chịu đựng.

Cháu nên nhớ rằng bất cứ cái gì không giết được ta đều có thể khiến ta mạnh mẽ hơn.

Thế nhưng từ quan trọng nhất ở đây là có thể. Bất cứ cái gì không giết được ta đều có thể khiến ta mạnh mẽ hơn. Không phải tự nhiên mà cháu trở nên mạnh mẽ hơn, hiểu biết hơn, thông thái hơn. Cháu phải biết cách để đạt được điều đó. Đó là cả một quá trình 'tôi luyện'. Cháu có hiểu ý nghĩa của từ đó không?

Jeremy gật đầu:

- Tôi thép là quá trình nhúng thép đang nóng đỏ vào nước lạnh. Nhờ vậy thép sẽ rắn chắc hơn.

- Chính xác. - Lão Ưng nói. - Đôi khi chúng ta bất ngờ bị nhấn chìm vào khủng hoảng, hoặc vào một tình thế mà - nếu ta biết tận dụng nó - nó có thể khiến ta mạnh mẽ hơn. Thế nhưng trong quá trình tôi luyện, ta cần phải đối mặt với tuyệt vọng, buồn khổ và đớn đau. Không né tránh những cảm giác này là một phần của quá trình tôi luyện. Chẳng ai muốn nếm trải tuyệt vọng, buồn khổ hoặc đớn đau, thế nhưng ta cũng không nên phủ nhận sự cần thiết của việc trải nghiệm đầy đủ những cung bậc cảm xúc của con người. Khi tinh thần chúng ta bảo rằng đến lúc phải khóc thì ta nên khóc. Đó là một phần của quá trình, hãy đối mặt với nỗi buồn và kiểm soát tình huống.

- Chà. - Jeremy trầm ngâm. - Cháu đoán là ngay cả nỗi đau cũng có thể dạy chúng ta điều gì đó.

- Đúng vậy, nỗi đau cũng có ý nghĩa riêng của nó. Đau khổ không có nghĩa là cháu yếu đuối. Đó là bước đầu tiên để lấy lại sự cân bằng và sức mạnh. Đau khổ là một phần của quá trình tôi luyện.

Lão Ưng chợt ngừng lại chốc lát.

- Cháu đã tham dự lễ Tái sinh bao nhiêu lần rồi?

- Ông hỏi.

Jeremy nhún vai.

- Ô, cháu không biết nữa ông ạ, có lẽ là hai trăm lần hoặc cỡ đó. Sao ông lại hỏi thế?

- Như cháu biết đấy, tộc người chúng ta tin rằng buổi lễ ấy sẽ thanh lọc những rắc rối và những vấn đề chúng ta gặp phải. Suốt buổi lễ chúng ta nguyện cầu bên trong một khu đất có rào vây. Khi nước được xối lên những tảng đá nóng, chúng sẽ khiến ta đổ mồ hôi đầm đìa, đó là những gì diễn ra trong buổi lễ. Đổ mồ hôi nghĩa là thanh lọc, và tẩy uế. Sự đau khổ của con người cũng giống như buổi lễ đó. Nó giúp thanh lọc cảm giác mất mát và các cơn thịnh nộ.

Đối mặt với bão táp cuộc đời nghĩa là nhận thức rằng chúng sẽ đến. Và khi chúng đến, ta phải đối mặt bằng tất cả nỗ lực của mình, từ đó ta sẽ biết ta là ai.

"Cháu phải vượt qua thời kỳ sóng gió ấy. Cháu phải đối mặt với gió rét, với cái lạnh cắt da và

với bóng tối rình rập...”

- Ông từng chứng kiến loài vật đối mặt với cơn bão theo nhiều cách khác nhau. - Lão Ưng nói. - Loài bò rừng bizon can đảm chống chọi ngay đầu ngọn gió, dẫu đó là mưa đông hay bão tuyết. Loài ngựa thì tìm một bụi cây hay một nơi khuất gió nào đó và đứng cong đuôi. Loài chim thì giấu đầu dưới cánh và xù lông lên. Những loài vật khác, như gà gô trắng chẳng hạn, sẽ trú trong mớ cỏ hoặc một bụi cây thấp. Tất cả đều tìm cách chịu đựng gió và rét.

Việc chúng ta đối mặt với giông bão như thế nào là điều quan trọng, tuy nhiên việc chúng ta đơn thuần cố gắng chịu đựng nó cũng quan trọng không kém.

Thuở xa xưa, tộc người chúng ta có một cách khác thường để chọn người đứng đầu. Thường thì chúng ta sẽ chọn những người dày dặn kinh nghiệm. Dựa vào những gì người đó đã thực hiện, đã trải qua, cháu có thể đoán được họ có thể lãnh đạo được hay không.

Có một người đàn ông nợ được bạn bè và người thân gọi là Kẻ Cô Độc. Kẻ Cô Độc chấp nhận cái tên đó. Anh là một chiến binh quả cảm, luôn là một trong những người đầu tiên tấn công quân thù và là người rút lui sau cùng. Anh rất kiên định, đáng tin cậy và chưa bao giờ bảo ai đó phải làm gì, anh chỉ đơn thuần thực hiện những điều mà anh cho là đúng.

Kẻ Cô Độc có một mái gia đình yên ấm. Vợ chồng anh sinh được một trai và một gái, và anh là một người cha yêu con hết mực. Vào một ngày hè, cô con gái nhỏ của anh bị gấu tấn công. Vết thương của cô bé nghiêm trọng đến nỗi ngay cả vị thầy thuốc giỏi nhất của làng cũng không thể cứu chữa.

Kẻ Cô Độc và vợ anh đau buồn đến cùng cực. Sau khi chôn cất cô bé, Kẻ Cô Độc và gia đình đã cho đi tất cả cửa cải để báo hiệu rằng mình đang có tang chế - một việc làm truyền thống đến nay vẫn còn là tục lệ của tộc người chúng ta. Vì lẽ đó gia đình anh đã tự bản thân hóa chính mình nhưng rồi mọi người nhanh chóng gửi đến họ những gì họ cần, kể cả một túp lều mới. Cả Kẻ Cô Độc và vợ đều làm việc rất chăm chỉ để kiếm lại những gì họ đã cho đi và để chuẩn bị cho buổi lễ Cầu siêu sẽ diễn ra một năm sau cái chết của cô con gái. Họ đã chuẩn bị một bữa tiệc thật thịnh soạn và mời cả làng đến dự.

Nhưng buồn thay, tấn bi kịch của Kẻ Cô Độc vẫn chưa dừng ở đó. Cái chết của cô con gái là một cú sốc quá lớn đối với vợ anh và một ngày nọ cô tự kết liễu đời mình. Kẻ Cô Độc và con trai hoàn toàn suy sụp. Một lần nữa họ lại biến mình thành những kẻ vô sản bằng cách cho đi mọi thứ họ có, kể cả mấy con ngựa. Rồi Kẻ Cô Độc dẫn con trai bỏ làng đi biệt xứ. Suốt một năm ròng họ tự tìm kế sinh nhai. Trong thời gian đó, Kẻ Cô Độc và con trai đã đi săn và kiếm được vài chú ngựa. Đến ngày giỗ vợ, Kẻ Cô Độc trở về làng và chuẩn bị một bữa tiệc. Một lần nữa anh cho đi toàn bộ cửa cải của mình và lần này là để tưởng niệm người vợ quá cố.

Trong thời gian anh đi xa, một tộc trưởng từ lâu được tôn sùng và kính trọng đã từ chức. Thế nhưng trước khi ông rời bỏ vị trí của mình, ông đã khuyên

mọi người hãy tiếp cận Kẻ Cô Độc và đề nghị anh trở thành tộc trưởng mới của họ. Và mọi người đã làm theo. Vì tộc trưởng thoái vị khuyên họ rằng bất cứ ai từng đối mặt với nghịch cảnh như Kẻ Cô Độc đều sẽ trở nên mạnh mẽ hơn.

Và cuối cùng Kẻ Cô Độc cũng trở thành tộc trưởng của ngôi làng nọ. Không phải chỉ vì sự quả cảm anh đã thể hiện trên chiến trường, hay là vì những chiến thắng và thành công trong cuộc đời anh mà là vì cái cách anh đối mặt với khó khăn mà cuộc sống đã tàn nhẫn ném vào con đường anh đi.

- Cháu cược là Kẻ Cô Độc có thể là một tộc trưởng tốt. - Jeremy đoán.

- Đúng là như thế cháu à, bởi nghịch cảnh đã dạy chúng ta rất nhiều điều. - Lão Ưng khẳng định. - Nếu quay lưng với nghịch cảnh, chúng ta không thể học được gì cả. Thật không dễ dàng gì khi phải đối mặt với gió rét, lạnh giá và bóng tối do cơn bão cuộc đời mang lại, nhưng ta cần phải vậy.

Bảo tố càng mạnh mẽ cháu càng phải kiên cường vững tay bởi nó không phải đang cố quật ngã cháu mà thực sự nó đang tôi luyện cho cháu sự kiên cường

Chàng trai trẻ vẫn ngồi đó, nhìn chăm chăm đám bụi đất ngay phía dưới đường chân trời. Nhưng Lão Ưng từng thấy ánh nhìn xa xăm ấy rất nhiều lần, đó là cái nhìn của kẻ đang tìm kiếm sự bình yên và đang cố thoát ra khỏi nỗi hoang mang, đau đớn. Cháu trai của ông đang nhìn vào một nơi vô định. Anh đang thầm nhìn lại một thời kỳ hỗn mang trong cuộc sống của

chính mình.

Lão Ưng tăng hắng một tiếng.

- Ông biết cháu có thể hiểu được cảm xúc của Bà Eunice khi bà mất chồng và những đứa con. Ông biết cháu thông cảm với nỗi đau của Kẻ Cô Độc. Xét về khía cạnh nào đó, cuộc sống khiến cháu ngã gục; dù không cố ý nhưng ta hiểu đời là vậy. Bà cháu và ông cũng cảm thấy như vậy khi chúng ta mất đi đứa con đầu lòng.

Sau một thoáng trầm tư về cuộc đời, Jeremy mới quay trở về được thực tại.

- Ông nói sao cơ? Cháu không biết ông và bà đã từng mất một người con.

- Đúng vậy. - Lão Ưng buồn bã nói. - Đó là anh của mẹ và cậu cháu. Cậu cháu ra đời vào mùa xuân và chết vào mùa đông khi một trận dịch cúm ập đến. Căn bệnh đó đã khiến bao nhiêu người đau khổ. Bà cháu và ông cũng nằm trong số đó. Cuộc sống khiến ông bà suy sụp. Lúc ấy, đó là điều tồi tệ nhất đã xảy đến trong cuộc đời ông bà. Bà cháu tự trách mình vì đã không phải là một người mẹ tốt. Nhưng thực tế bệnh cúm nhiễm vào những người có thể chất yếu ớt nhất, đó là người già và trẻ con. Ông bà đã nương nhau mà sống và để vượt qua thời kỳ khó khăn đó. Tuy cuộc sống khiến ông bà suy sụp nhưng rồi ông bà lại đứng lên. Khi mọi thứ ổn thỏa thì ông bà nhận ra rằng sự ra đời của đứa bé trai đó dạy cho chúng ta biết rằng có một sự ràng buộc giữa một người đàn ông và một người đàn bà. Và cái chết của đứa bé lại dạy cho chúng ta biết rằng mình có thể trở nên mạnh mẽ.

- Nếu sức mạnh đúng là kết quả của nỗ lực và nỗi đau thì hầu hết chúng ta sẽ có cơ hội học được sức mạnh. Lần này là cơ hội của cháu, cháu trai à. Nỗ lực chính là phải trụ vững trong giông bão. Nỗi đau đến từ việc chịu đựng những điều tồi tệ nhất mà cơn bão có thể ném vào chúng ta. Sức mạnh cũng đến từ đó.

Chúng ta có thể đầu hàng cơn bão bằng cách rạp người xuống, hoặc chúng ta có thể đứng lên một lần nữa và đối mặt với nó, bởi chúng ta biết rằng rồi nó cũng sẽ qua.

Việc cố đứng lên đối mặt với bão táp nghe có vẻ xuẩn ngốc, thậm chí là tự hại thân. Nhưng ông vẫn nghĩ rằng trong một góc khuất tâm hồn nào đó, vẫn tí tách một đốm lửa của ý chí bất khuất. Có lẽ phong ba bão tố đã giúp ta trở nên mạnh mẽ bằng cách nhóm lên ngọn lửa bất khuất đó.

Dẫu cho giông tố có quật ngã chúng ta bao nhiêu lần chăng nữa, ta vẫn đứng lên, điều đó sẽ dạy chúng ta rằng mình không cần phải mạnh mẽ như cơn bão để có thể chống lại nó. Ta chỉ cần đủ mạnh để chịu đựng nó. Dẫu chúng ta run lên vì sợ hay nắm chặt nắm đấm, chừng nào chúng ta còn đứng đó, ta vẫn còn đủ mạnh.

BỔN

- Khi đưa con đầu lòng của ông bà qua đời, rất nhiều gia đình khác cũng phải gánh chịu nỗi mất mát tương tự. - Lão Ưng nhớ lại. - Con đại dịch xuất phát từ vùng đồng bằng phía bắc rồi bất ngờ lây lan nhanh như một ngọn lửa đang bùng phức cháy trên thảo nguyên. Nó tấn công bộ tộc chúng ta và cả những người da trắng. Nhưng lúc đó mọi người đều sẵn sàng giúp đỡ nhau. Mọi người cùng chung tay an táng những người xấu số và cùng khóc thương cho họ. Khi ấy, cha mẹ của ông bà đã khuyên ông bà hãy gắng sống cho mỗi ngày trước mắt và đừng lo lắng về ngày mai. Ngày đã qua không thể thay đổi được, và ngày chưa tới vẫn là một ngày cần phải sống cho hết mình.

Vì lẽ đó mà ông bà đã cố gắng từng ngày, và rồi cũng đến lúc ông bà có thể nghĩ về con trai mà không phải khóc nữa. Ta luôn cảm nhận được nỗi buồn nhưng nhờ nó mà ta cũng sẽ trở nên mạnh mẽ hơn.

“Trở nên mạnh mẽ nghĩa là cố lên đến đỉnh đồi dù cháu đã hoàn toàn kiệt sức.”

Có tiếng bước chân rất khẽ. Jeremy quay đầu lại. Bà Điều Hâu đang tiến đến chỗ họ với một bình cà phê mới pha. Bà rót cho mỗi người một tách rồi cùng tham gia câu chuyện của hai ông cháu dưới gốc cây dương.

- Bà có một câu chuyện này... - Bà chậm rãi cất tiếng. Tóc bà trắng như tuyết và trên gương mặt bà in rõ dấu vết thời gian. Cái nhìn lấp lánh trong ánh mắt bà luôn khiến Jeremy cảm thấy mình quan trọng.

- Trước đây bà đã nhiều lần nói với cháu là ông của cháu hơn bà cả mười tuổi đúng không? Thế nhưng có lẽ cháu không biết là cuộc hôn nhân của ông bà là một cuộc hôn nhân có sự sắp đặt. - Bà Điều Hâu bắt đầu câu chuyện.

Jeremy lấy làm ngạc nhiên trước điều mình vừa nghe và không khỏi tò mò trước nụ cười bí hiểm của bà.

- Ô, bà nói thật đấy! Mẹ của bà đã nói chuyện với mẹ của ông và họ đã hứa hẹn với nhau. Dĩ nhiên trước đó bà đã có dịp gặp ông cháu rồi nhưng nói chuyện

thì chưa. Nguyên do của sự sắp đặt này rất đơn giản. Bà ra đời khi mẹ bà đã hơn bốn mươi tuổi và cha bà mất trong một vụ tai nạn. Mẹ bà sợ nếu mình có mệnh hệ gì, bà sẽ cô độc trên thế gian này.

Mẹ bà đã biết ông cháu từ khi ông còn nhỏ. Ông cũng mồ côi cha từ khi còn bé. Mẹ ông tái giá nhưng người bố dượng cũng qua đời sau đó vài năm. Rồi mẹ của ông bị mù, ông của cháu đã tận tình chăm sóc cho bà ấy. Mẹ của bà chợt nhận ra ông cháu là một người mạnh mẽ, và cũng thật ân cần. Đó là lý do mẹ của bà đã đến gặp mẹ của ông để nói chuyện.

Nhưng đây mới là câu chuyện bà muốn kể cho cháu nghe.

Ngày xưa, bộ tộc chúng ta có một thiếu nữ được ba người đàn ông kiên trì theo đuổi và cô không thể quyết định nên chọn người nào. Vì thế, cha của cô đã nghĩ ra một kế để thử thách các chàng trai, nhằm xem ai là người thực sự xứng đáng với con gái mình.

Gần ngôi làng có một ngọn đồi cao và một con dốc rất dài dẫn lên tới đỉnh. Người cha yêu cầu các chàng trai phải chạy lên đỉnh đồi rồi chạy xuống bảy lần và họ phải thực hiện việc đó trong một đêm mưa lạnh giá. Tuy nhiên, đó không phải là một cuộc đua và

trên đỉnh đồi sẽ có ba vị bô lão ngồi đợi sẵn để đếm số lần các chàng trai chạy lên đến đỉnh.

Rồi một ngày nọ, sau khi trời đổ mưa to và con dốc dài trở nên hết sức nguy hiểm, họ đã bắt đầu cuộc thi. Thật không dễ dàng gì khi phải chạy giữa bùn đất lầy lội, nhưng các chàng trai vẫn cố gắng. Lần thứ ba lên được đến đỉnh đồi thì khắp người họ dính đầy bùn đất do té ngã. Lần thứ năm thì tất cả họ phải chống tay và đầu gối xuống đất mà bò trên phần lớn đoạn đường. Đến lần thứ sáu và lần thứ bảy thì họ chỉ còn di chuyển được nhờ vào sức mạnh ý chí mà thôi.

Họ đã leo dốc đủ bảy lần và đều lên đến tận cùng con dốc nên dường như việc ai xứng đáng để cưới cô gái trẻ vẫn còn là một dấu chấm hỏi. Các chàng trai ngã quỵ và tin rằng mình đã làm tất cả những gì cha cô gái yêu cầu. Thế nhưng ông vẫn còn một yêu cầu nữa; ông đã yêu cầu các chàng trai phải leo lên con dốc ấy một lần nữa.

Ngay lúc đó, hai trong số ba chàng trai cực kỳ giận dữ. “Tôi không thể đi thêm được nữa.” -

Một người phản đối. "Tôi kiệt sức lắm rồi!" – Người thứ hai đồng tình. Hai người họ chẳng ai đi được thêm một bước nào nữa lên đồi. Người thứ ba chẳng khá hơn là bao; dẫu vậy, anh vẫn ráng thêm một bước nữa trước khi ngã úp mặt xuống đường.

Những người đứng chung quanh theo dõi cuộc tranh tài đã dìu các chàng trai mệt lả vào lều nghỉ ngơi. Sáng hôm sau, khi vừa thức giấc, cả ba chàng trai đều nghĩ rằng mình đã thua cuộc. Đến trưa, cha cô gái đã cử một người đưa tin đến lều của chàng trai thứ ba.

Người cha đã chọn chàng trai thứ ba vì anh biết dựa vào sức mạnh tinh thần để cố gắng, dẫu cho anh chỉ có thể bước thêm một bước và ngã xuống đất. Ông biết rằng chàng trai đó sẽ có đủ sức mạnh để làm trụ cột trong gia đình, là một người chồng tốt của con gái của ông.

- Mẹ của bà đã kể cho bà nghe câu chuyện đó khi bà hỏi mẹ sao lại chọn ông cháu cho bà. Và bà chưa bao giờ hối hận về cuộc hôn nhân sắp đặt ngày trước, bởi lẽ như cháu thấy đó, càng đi xa trong chuyến du hành cuộc sống này, chúng ta càng biết được rằng có nhiều cách để trở nên mạnh mẽ. Cơ thể, đầu óc và tinh thần chúng ta tất cả đều trở nên mạnh mẽ.

Ở tuổi thanh xuân, ta thường quan trọng sức mạnh cơ bắp. Ta cho rằng ai đó chỉ mạnh khi họ có khả năng đi nhanh hơn, xa hơn và cao hơn. Chúng ta giải quyết vấn đề bằng cách chôn vùi nó hoặc bỏ mặc nó. Nhưng đến một lúc nào đó, chúng ta sẽ nhận ra mình không thể cứ mãi như vậy.

Cuối cùng chúng ta bàng hoàng nhận ra rằng mình không thể đi nhanh, đi xa hoặc lên cao được như thế. Từ đó chúng ta hiểu được chân giá trị của việc sử dụng trí tuệ và khả năng tư duy. Chúng ta xem xét một vấn đề trên nhiều khía cạnh khác nhau và bắt đầu nhận ra rằng kiến thức chính là nguồn sức mạnh vô hạn. Nguồn sức mạnh ấy cứ ngày một tăng thêm, không hề có sự giới hạn.

Với một kho tàng kiến thức, chúng ta bắt đầu khát khao sự thông thái. Bởi sự thông thái mở ra cho ta thêm nhiều điều mới lạ nữa nên ta sẽ nhận ra rằng mình vừa chạm đến sức mạnh tối thượng của bản thân. Cũng giống như kiến thức, sự thông thái sẽ không ngừng tăng thêm.

Nếu kiến thức là sức mạnh của đầu óc thì sự thông thái là sức mạnh của tâm hồn.

Nói rồi Bà Điều Hâu cất bước đi vào, gót giày bà sỏi lên một đám bụi nhỏ trong mớ cỏ.

Lão Ưng mỉm cười.

- Ông chưa bao giờ được nghe câu chuyện về ba anh chàng đó cả. - Ông thú nhận. - Nhưng ông tin là cháu biết bà cháu nói đúng về việc sức mạnh sẽ thay đổi như thế nào khi chúng ta thực hiện cuộc hành trình cuộc sống của mình. Và ông muốn nói thêm với cháu điều này.

Nếu tại một thời điểm nào đó của cuộc hành trình ta có tìm thấy sức mạnh của mình đi chẳng nữa thì

cũng không thể xem sức mạnh đó là rào chắn an toàn, bởi thử thách luôn bị ném bất ngờ vào con đường ta đi.

Dù là thử thách hay chướng ngại gì đi nữa, chúng ta vẫn không được rời mắt khỏi đỉnh đồi. Hãy luôn nhớ rằng phía trên cao kia luôn có một điều thú vị đang chờ đợi ta khám phá. Và để vươn đến được tầm cao đó, ta buộc phải nỗ lực và gắng sức hết mức.

- Ông ơi, thế ông đã bao giờ bỏ cuộc trước bất cứ việc gì chưa ạ?

- Có chứ.

Jeremy không khỏi ngạc nhiên. Anh không thể nhớ nổi bất kỳ chuyện gì chứng tỏ ông của anh đã đầu hàng trước điều gì đó.

- Thật sự cháu không thể nhớ là ông đã từng bỏ cuộc đấy. Nhưng nếu đúng là ông từng có lần bỏ cuộc thì lý do tại sao thế ạ?

- Vì nản lòng. - Người ông đáp ngay lập tức. - Con người ta có thể bỏ cuộc chỉ vì cảm giác chán nản, mệt mỏi và kiệt quệ.

Đôi khi trên chặng đường ta đi, có những khoảnh khắc buộc ta phải lựa chọn, giống như cháu bây giờ vậy. Khi ấy, chúng ta phải nhắc nhở bản thân rằng chính vì đã lựa chọn nên chúng ta mới đang hiện diện tại đây, ngay lúc này. Và hãy nhớ rằng bỏ cuộc cũng là một lựa chọn.

Hãy luôn động viên bản thân mình gắng thêm một bước nữa, dù cho bước chân ấy có nhỏ nhoi, chậm chạp hoặc đau đớn thế nào đi nữa. Ta phải mang theo suy nghĩ đó vào cuộc hành trình, cho chính bản thân ta.

"... Nghĩa là để cho nước mắt xóa nhòa nỗi đau..."

- Ông nghĩ một trong những sức mạnh vĩ đại nhất của bộ tộc chúng ta là biết mỉm cười. -

Lão Ưng tự hào. – Có những lúc mỉm cười chính là cách duy nhất để đối mặt với những điều đặc biệt khó khăn. Nụ cười giúp ta vui bớt đớn đau, cảm nhận và vượt qua thử thách một cách nhẹ nhàng và dễ dàng hơn. Khi mỉm cười, ta sẽ thấy tâm hồn mình như được nâng đỡ, nhưng nên nhớ rằng nước mắt mới chính là thứ giúp ta xóa sạch những đau đớn muộn phiền. Chỉ khi nước mắt được tự do tuôn rơi thì nỗi đau mới thật sự tan biến một cách nhẹ nhàng.

Mẹ ông từng kể một câu chuyện về hai chị em họ, sau khi trở thành góa phụ thì đã dọn về sống cùng nhau mãi cho đến khi người chị già yếu và ngã bệnh. Người em gái đã thức trắng bên giường bệnh của chị cho đến khi người chị lịm dần đi. Rồi bà bắt đầu than

khóc, nức nở. Tiếng khóc của nỗi đau đớn thấm sâu từ tận đáy lòng bao trùm khắp gian phòng. Những người có mặt trong gian phòng cũng không kiềm được nước mắt.

Một lúc sau, mọi người thôi không than khóc nữa. Nhiều người có mặt trong gian phòng đã đến ôm lấy người phụ nữ đau khổ ấy và lau nước mắt cho bà.

Mẹ ông còn kể nhiều điều về hai chị em họ. Họ rất hay cười. Nhưng họ cũng biết khóc. Và cháu biết không, trong cuộc đời chúng ta phải có cả hai điều đó.

Cách đây không lâu, cậu của cháu đã nghe được một câu chuyện về một nhóm bạn thân. Họ đều là những người hài hước, có lối sống thực tế nhưng cũng rất quan tâm đến nhau.

Một ngày họ, cả nhóm quyết định thành lập “Quỹ cho người sống sót”; họ gọi tên cái quỹ đó như vậy. Hằng năm, các thành viên trong nhóm sẽ góp tiền vào quỹ với mục đích là thành viên nào sống lâu nhất sẽ được hưởng số tiền đó và tự do tiêu xài. Mọi việc cứ diễn ra như thế. Năm này qua năm khác mỗi người đều góp phần tiền của mình vào quỹ, đến khi họ trở nên già yếu, rồi từng người một lần lượt qua

đời. Cuối cùng, nhóm bạn chỉ còn lại hai người và họ trêu chọc nhau về việc sẽ tiêu xài số tiền đó như thế nào.

- Anh sẽ làm gì nếu anh là người ở lại? – Một người hỏi người kia.

Người kia suy nghĩ trong chốc lát và bảo:

- Mai mốt tôi sẽ kể anh nghe.

Thật không may vì người đàn ông ấy đã qua đời trước khi kịp kể cho người bạn nghe dự định của mình.

Một đám tang linh đình đã diễn ra với một chiếc quan tài dát vàng và một bữa tiệc xa xỉ cho tất cả những vị khách đến viếng. Để bày tỏ sự tôn trọng đối với người đã khuất, người sống sót cuối cùng đợi thêm vài ngày nữa rồi mới đến ngân hàng để nhận phần thưởng của mình. Anh chưa thể quyết định liệu sẽ dùng số tiền đó để chu du đến một vùng đất xinh đẹp nào đấy hay mua một chiếc thuyền đánh cá. Nhưng đến khi biết ra thì chẳng dự định nào thực hiện được cả. Không có lấy một xu trong hộp tiền tiết kiệm tại ngân hàng, chỉ có một mảnh giấy ghi chủ của người đàn ông vừa qua đời.

Mảnh giấy viết rằng: “Tôi đã suy nghĩ nhiều và tôi muốn có một đám tang tốt nhất mà tiền bạc có thể mua được”.

Jeremy không khỏi cười thầm:

- Nhưng ông ơi, chúng ta cười nhạo cái chết như vậy liệu có nên không?

- Ông thấy không sao cả. – Lão Ưng trả lời. – Cái chết cười nhạo ta; vậy tại sao chúng ta lại không được làm điều tương tự?

- Cháu chợt nhớ tới câu chuyện về một vị tù trưởng mà ông đã từng kể cho cháu nghe. Có vẻ như ông ấy khá coi trọng cái chết.

- À, để ông xem ông có còn nhớ câu chuyện ấy không, để rồi xem ông ấy có thực sự như vậy không nhé. Ông nghĩ đó là câu chuyện của tộc người Celts. Câu chuyện là như thế này.

Trên một vùng đất ở bên kia đại dương, có một vị tù trưởng đồng thời cũng là một chiến binh đang chậm chậm rảo bước giữa bãi chiến trường. Dù ông và binh lính của mình vừa thắng trận vẻ vang nhưng ông bước đi đầy nghiêm nghị. Mỗi khi đến bên cạnh xác chết của những binh lính đã tử trận của mình, ông ngừng lại, nhẹ nhàng phủi sạch bụi và những vụn đất ra khỏi gương mặt của người lính, rồi ông bật khóc.

Sau đó ông cùng những binh lính sống sót mang xác của những đồng đội đã tử trận trở về.

Năm tháng trôi qua, càng ngày càng có nhiều người đi theo vị tù trưởng đó bởi họ biết rằng

ông ấy là một vị thủ lĩnh can trường và tử tế. Và do ông có khả năng phán đoán tốt nên cũng ít có thương vong xảy ra đối với binh lính của ông.

Sự quả cảm và khả năng phán đoán của ông không chỉ khiến người ta tìm đến với ông mà còn thôi thúc họ đi theo ông đến bất cứ nơi nào ông dẫn lối.

Họ còn đi theo ông vì ông biết xót thương cho từng chiến binh ngã xuống trên chiến trường.

Jeremy suy ngẫm về câu chuyện một lúc lâu rồi nói:

- Vậy có lẽ không phải ông ấy xem trọng cái chết

đến mức như thế mà chính là ông muốn vinh danh những chiến binh của mình bằng cách xót thương cho họ.

- Ông nghĩ cháu nói đúng đấy. - Lão Ưng gật gù tán đồng. - Đau khổ và để mặc cho nước mắt tuôn trào là cách tốt nhất giúp chúng ta chấp nhận cái chết. Đó là một cách để vinh danh và tiễn người ra đi về thế giới tâm linh, và nó giúp cho những người ở lại tiếp tục cuộc sống.

"Nghĩa là luôn tiếp tục tìm kiếm câu trả lời dù bóng tối tuyệt vọng đang bủa vây quanh cháu."

- Cháu biết không, có rất nhiều thứ khác ngoài cái chết có thể lấy đi ý chí sinh tồn của chúng ta. - Người ông trầm ngâm. - Ví dụ như sự tuyệt vọng, bởi không có gì có thể khiến chúng ta suy sụp nhanh hơn cảm giác mất hết hy vọng. Sự mệt mỏi có thể tấn công cơ thể chúng ta, nhưng sự tuyệt vọng lại nhắm vào tâm hồn chúng ta.

Thế nhưng ông có thể đảm bảo với cháu điều này: Người nào không đầu hàng tuyệt vọng thì cũng sẽ bị thất bại làm cho nhụt chí. Ông nghĩ đây là lúc thích hợp để kể cho cháu nghe câu chuyện về hai chàng trai trẻ đi tìm đá nhưng lại tìm thấy một thứ khác.

Hai chàng thanh niên khởi hành từ vùng thảo nguyên để đi về phía tây rồi vào sâu trong những rừng núi cao đầy nguy hiểm. Họ lên đường tìm kiếm một loại đá đen theo lời chỉ đường của những người đã từng lùng sục loại đá ấy.

Loại đá đen ấy được rất nhiều người thèm muốn bởi khi chúng được mài thành dao, giáo hay đầu mũi tên thì chúng sẽ giữ được độ sắc bén lâu hơn bất cứ loại đá nào khác. Thế nhưng loại đá này chỉ có ở một bên sườn núi của rừng núi nằm phía bắc vùng đất có nham thạch sôi ục và nguồn nước nóng phun thẳng lên trời. Sườn núi đó nằm sâu bên trong lãnh thổ của một quốc gia mà những người trên thảo nguyên này chưa từng biết đến. Đã có rất nhiều người từng đi tìm đá đen và không bao giờ trở về. Đó thực sự là một cuộc hành trình cực kỳ nguy hiểm.

Đêm trước khi hai chàng trai trẻ lên đường, một vị bô lão trong làng đã cảnh báo rằng có rất nhiều hiểm nguy đang chờ đợi họ trên chặng đường phía trước. Lời cảnh báo này khiến hai chàng trai vốn là hai anh em ruột cảm thấy rất bối rối. Nhưng họ vẫn quyết tâm lên đường.

Mất một tháng họ mới lên đến ngọn núi. Đến khi họ tìm được phía sườn núi có loại đá đen quý hiếm kia thì cũng sắp hết mùa hè. Mỗi người nhặt một túi đầy đá đen rồi dựng một túp lều kín đáo để nghỉ ngơi và chuẩn bị cho cuộc hành trình trở về nhà. Nhưng những rắc rối mà họ đã cố gắng tránh trên chặng đường đi đang chờ đợi họ trên chặng đường về.

Đầu tiên là một con gấu khổng lồ bất ngờ tấn công họ trên đoạn đường mòn trên núi. Lối thoát duy nhất của anh em họ lúc bấy giờ là chạy thật nhanh xuống núi. Cuối cùng họ cũng thoát thân sau khi cậu em làm mất chiếc túi chứa đầy đá và cả vũ khí của mình. Tiếp đến là một cơn lũ bất ngờ ập tới ngay một khe suối hẹp trên núi nơi hai anh em đang trú thân. Họ phải trèo lên một cây thông rất cao để tránh lũ.

Đến khi họ ra khỏi dãy núi thì mùa hè cũng vừa tàn và nhanh chóng sang thu. Trên trời, đàn ngỗng trắng xám từ phương bắc đang bay về phương nam tránh rét.

Một ngày kia, khi họ đang sẵn bản thì bị các chiến binh của quốc gia thù địch phát hiện. Họ chỉ còn biết chạy trốn thật nhanh khỏi kẻ thù. Nhưng sau nhiều ngày trốn chạy không ngừng nghỉ, họ vừa kiệt sức vừa mệt lả vì đói. Mùa thu năm ấy, những cơn gió lạnh đến sớm hơn thường lệ và khi đêm đến thì cái lạnh như dao cứa vào da thịt. Những lúc may mắn, anh em họ tìm được một cái hang hoặc một khúc cây rỗng ruột để ngủ qua đêm, nhưng phần lớn thời gian họ phải ngủ ngoài trời giữa thời tiết khắc nghiệt.

Dầu khó khăn là thế nhưng họ vẫn tiếp tục và sau nhiều ngày trốn chạy đến mức mấy đôi giày da của họ rách bươm, cuối cùng họ cũng thoát khỏi vòng vây kẻ thù.

Một buổi trưa nọ, khi đang dừng chân nghỉ ngơi, người anh chỉ tay về phía tây và nói:

- Có người đang bám theo chúng ta.

Người em cứ nhìn đi nhìn lại phía ấy rất nhiều lần, nhưng anh không thấy ai cả. Dầu vậy anh vẫn tin tưởng anh trai mình vì trước giờ anh ấy chưa bao giờ nói dối anh.

- Mình phải nhanh lên! - Người anh nói. - Thấy không! Đằng kia kìa! Hắn đang bám theo chúng ta!

Người em nhìn thật kỹ nhưng vẫn không thấy gì. Cả hai lại tiếp tục cuộc hành trình trở về nhà, cảm giác được gặp lại gia đình và ngôi lều êm ấm khiến họ nhớ mong đến khắc khoải. Dù họ là những thanh niên tráng kiện và mạnh mẽ nhưng sau nhiều ngày không có gì bổ bụng, không được nghỉ ngơi, sức lực của họ gần như cạn kiệt. Họ không thể nhấc chân lên nổi nữa nếu không được nghỉ ngơi.

- Đằng kia kìa! - Người anh đột nhiên la to. - Hắn đến gần ta hơn rồi! Chúng ta phải chạy trốn trước khi hắn bắt kịp.

Dù không thấy gì nhưng cậu em trai vẫn gượng dậy chạy theo vì hoảng sợ khi thấy sắc mặt thất thần của anh trai. Người em từ trước đến giờ chưa từng chứng kiến anh mình đầu hàng bất kỳ nỗi sợ nào.

Thế là dầu cho mệt mỏi và kiệt sức đến thế nào chẳng nữa, hai anh em vẫn quáng quàng chạy và cứ chạy mãi đến khi họ không thể chạy tiếp được nữa,

cuối cùng họ ngã quỵ ngay trong đêm. Người anh cuộn tròn người lại như quả banh đang sau một cái cây và thút thít khóc.

- Hắn vẫn đang đến đây! Nghe anh đi!

Nỗi sợ hãi hoàn toàn bủa vây lấy anh đến mức anh đã nài nỉ em mình đừng đốt lửa dù họ cần lửa để sưởi ấm.

- Hắn sẽ nhìn thấy chúng ta mất! - Anh rên rỉ.

Mỗi tiếng động trong đêm đều khiến người anh ti ti khóc và trốn kỹ hơn nữa. Anh lượm đá, cành cây và ném vào kẻ thù mà anh cho rằng chúng đang nấp trong bóng tối.

Cuối cùng sự kiệt sức đã khiến cả hai ngủ thiếp đi, thế nhưng khi mặt trời vừa ló dạng thì người anh lại khóc rống lên.

- Nhìn kìa! Hắn đã lớn hơn; hắn đã to hơn!

Người em phải cố gắng hết sức mới theo kịp vì người anh bỏ chạy với nỗi sợ hãi đang ngày một tăng thêm. Cuối cùng, khi người anh thật sự gục ngã và không thể nhấc chân lên nổi nữa thì anh ta tiếp tục bò, vừa bò vừa khóc trong sợ hãi. Tay và đầu gối anh bị xây xước và rỉ máu. Nhưng anh cứ nhìn về phía sau với nỗi sợ hãi tột độ còn gương mặt anh ta thì rúm ró lại.

Trong khi đó cậu em trai vẫn không nhìn thấy gì cả.

Sau nhiều ngày trốn chạy vì sợ hãi, đến lúc thậm chí nỗi sợ cũng không thể khiến người anh nhúc nhích, anh ngã phịch xuống và toàn thân run lẩy bẩy, nhìn trừng trừng vào kẻ thù mà chỉ mỗi mình anh nhìn thấy. Ngón tay anh vẫn run run chỉ vào khoảng không, ngay cả khi mắt anh ta đảo tròn và ngất đi vì kiệt sức.

- Hắn sẽ giết cả hai ta! - Anh cảnh báo. - Hắn là một gã khổng lồ!

Người em trai cũng đang mệt lả sắp ngất đi, đưa tay dụi mắt và ra sức tìm kiếm gã khổng lồ mà anh mình nói.

- Đằng kia kìa! - Người anh vừa khóc vừa chỉ vào một điểm.

Khi cậu em quay sang, anh nhìn thấy một cái bóng mờ đang tiến đến. Dù nó không phải là một gã khổng lồ nhưng cũng là một cái gì đó rất đáng sợ. Anh định lùi lại thủ thế nhưng thay vì vậy, một điều gì đó trong anh thôi thúc anh tiến tới đối mặt với cái bóng mờ kia. Có điều gì đó mách bảo anh rằng cái bóng kia có thể sẽ biến thành một gã khổng lồ thực sự.

- Không! - Anh hét lớn. - Cút đi! Ta biết ngươi là cái gì rồi! Cút đi! - Anh thọc tay vào túi và lấy hết viên đá này đến viên đá khác ném về phía cái bóng. Mỗi lần anh ném đá thì cái bóng ấy lại nhỏ đi, đến khi nó mờ dần và mất hẳn. Thế nhưng chàng trai trẻ đã ném hết số đá đen. Dù anh có nhặt lại được một ít nhưng anh biết dân làng sẽ rất thất vọng vì họ đã để mất gần hết số đá tìm được.

Anh loạng choạng lê bước đi lượm củi về nhóm lửa. Phải cố gắng lắm anh mới điều khiển

được mấy ngón tay để đánh đá lửa và thổi cho tia lửa ngùn bùng lên thành một ngọn lửa nhỏ lập lòe.

Khi ngọn lửa đã cháy đều, anh lôi người anh đến gần đồng lửa để giữ ấm. Anh ngủ thiếp đi. Anh đã biết điều gì đeo bám họ, và anh cũng biết nó sẽ không bao giờ trở lại.

Khi cậu em thức dậy, bóng đêm đã bao trùm lấy họ. Đồng lửa chỉ còn một chút tro tàn cháy âm ỉ. Anh thêm củi và cời cho lửa cháy. Đêm đó anh thức trắng và liên tục thêm củi vào đám lửa để giữ ấm cho anh em họ. Khi bình minh đến, anh tìm thấy một dòng suối và uống cho thỏa cơn khát.

May mắn thay, cuối cùng các chàng trai cũng trở về được lãnh thổ của mình. Họ dựng lều nghỉ ngơi trong nhiều ngày. Vì mệt mỏi và còn hoảng sợ nên người anh cứ ngủ chập chờn; trong khi đó người em tiếp tục xoay sở và bẫy được một con thỏ. Anh nướng thỏ và hai anh em cùng ăn, chút thức ăn ít ỏi đó đã giúp họ phục hồi sức lực.

Một buổi trưa người anh giật mình thức dậy. Mắt anh lại long lên hoang dại và đầy sợ hãi.

- Gã khổng lồ đi rồi. - Cậu em trấn an anh mình.
- Hẳn đã đi rồi. Em đã đuổi hắc đi.
- Làm sao em biết? - Người anh hỏi, giọng vẫn còn hoảng loạn.
- Gã khổng lồ ấy xuất hiện vì nỗi sợ của chúng ta đã tạo ra hắc. - Cậu em trả lời. - Chính chúng ta đã tạo ra hắc.

- Nhưng em đã đuổi hắc đi bằng cách nào? - Người anh thắc mắc.
- Em đã ném những viên đá đen vào hắc, mỗi lần ném em hy vọng hắc sẽ bỏ đi, và hắc đi thật. Còn bây giờ, còn một ít thịt dê, anh ăn đi. Em sẽ đi săn thêm, rồi ta sẽ ăn cho khỏe lại và hoàn tất cuộc hành trình.

Và rồi cuối cùng họ cũng về được đến nhà sau gần hai tháng gian nan. Sau mấy ngày nghỉ ngơi, anh em họ tìm đến lều của vị trưởng lão và kể cho ông nghe về cuộc hành trình của họ, trao cho ông một nắm đá đen mà họ đã cố giữ lại được. Họ sẵn sàng chịu sự trừng phạt vì đã không hoàn thành nhiệm vụ.

- Các cháu đã mang về được một ít đá, đó là điều rất tốt. Nhưng ta muốn các cháu biết rằng phần thưởng quý giá cho chuyến đi này không phải là một túi đầy đá mà chính là những gì các cháu đã nhìn thấy và vượt qua được.

“Trở nên mạnh mẽ nghĩa là vẫn nuôi hy vọng rằng con tim sẽ đập thêm một nhịp, rằng lại thấy bình minh...”

- Chúng ta ai cũng sẽ gặp những khoảnh khắc như thế trong cuộc đời như hai anh em trong câu chuyện vừa rồi vậy. - Lão Ưng nói. - Nhưng cháu hãy nhớ rằng, trong sự im lặng sau mỗi nhịp đập, cuộc sống sẽ gom góp sức mạnh cho nhịp đập tiếp theo. Khi nỗi thất vọng bóp nghẹt ta, đó là lúc ta phải hy vọng. Đó là lúc ta gom góp sức mạnh của chính mình.

- Sao chúng ta phải làm thế ạ? - Jeremy thắc mắc.
- Bởi vì hy vọng là một trong những tia sáng mà nhờ đó cuộc sống được duy trì. - Lão Ưng giải thích.

- Biết hy vọng là một trong những món quà to lớn nhất của cuộc sống. Thời khắc mà chúng ta hy vọng mọi chuyện sẽ kết thúc tốt đẹp, đó cũng là lúc chúng ta có thể hoàn thành những gì đã đặt ra, chúng ta gần như đoán chắc được rằng mình sẽ đạt được kết quả như mong muốn. Ít nhất thì điều đó cũng có lợi cho chúng ta.

Hy vọng không dành riêng cho ai cả. Chúng ta toàn quyền sử dụng nó trong bất kỳ hoàn cảnh nào của cuộc sống. Những nô lệ hy vọng có được tự do còn người giàu hy vọng được hạnh phúc. Thế nhưng hy vọng thường là bạn đồng hành của những người bị khinh rẻ. Nó trú ngụ trong trái tim và khối óc của những ai đã từng mất mát hay trải qua những bi kịch cuộc đời, hay của bất kỳ ai mà con đường họ đi dường như khó khăn gian khổ hơn bình thường. Nói cách khác, tất cả chúng ta ai cũng từng rơi vào một hoàn cảnh hoặc một tình huống mà ta hy vọng có một chỗ trú thân tránh giá rét, hy vọng tự do để hết đòn đau, hy vọng trút bỏ được gánh nặng, hoặc mong có thêm một cơ hội nữa, một cơ hội để sửa chữa lỗi lầm.

Không ai dám chắc rằng hy vọng sẽ mang đến điều mình mong muốn. Những nô lệ có thể không có được tự do và người giàu sẽ không tìm được hạnh phúc nhưng nếu ta không biết hoặc không thể hy vọng thì chúng ta đã vô tình khiến những khó khăn của mình thêm chồng chất.

Người anh trong câu chuyện về những viên đá đã sẵn sàng cuộn mình như một quả banh và bỏ cuộc nhưng người em đã tìm thấy tia hy vọng. Mỗi người trong chúng ta cũng giống như hai anh em đó. Một phần trong chúng ta nhượng bộ nỗi tuyệt vọng nhưng phần khác lại không ngừng hy vọng.

Dù có bất kỳ điều gì xảy ra, hãy giữ mãi niềm hy vọng, cháu trai à! Hãy tự nhủ với bản thân rằng mình sẽ lại thấy bình minh, và cả những cơ hội, chính niềm hy vọng sẽ giúp cháu nhận ra điều đó.

“Mỗi bước đi, dù khó khăn đến đâu, vẫn là một bước nữa lên đến đỉnh đồi ...”

Lão Ưng chỉ tay vào một ụ đất nhỏ mọc giữa thảo nguyên. - Từ chỗ này đến ụ đất đó cháu phải bước bao nhiêu bước chân? - Người ông hỏi.

Chàng trai cố ước chừng khoảng cách và cuối cùng đành lắc đầu chịu thua.

- Cháu không biết, ông ạ, có lẽ là phải cả ngàn bước chân. - Anh nói.

- Bao nhiêu bước chân thật ra cũng không quan trọng. - Người ông gợi ý. - Điều quan trọng hơn cả là cháu phải dám bước đi. Ngoài ra, hãy cho ông biết điều nào sau đây là quan trọng hơn: bước đầu tiên cháu hướng đến ngọn đồi đó hay là bước chân cuối cùng lên đến đỉnh?

- Chà. - Jeremy âm ừ. - Ông luôn bảo rằng việc hoàn thành những gì mình đã khởi sự là điều quan trọng. Thế nên cả bước đầu tiên và bước cuối cùng đều quan trọng như nhau.

- Có lẽ thế. Thế nhưng trong cuộc hành trình còn nhiều thứ khác nữa ngoài bước đầu tiên và bước cuối cùng. Cháu có nghĩ về điều đó không? Những bước ở giữa thì sao? Còn 'bước kế tiếp' nữa chứ?

- 'Bước kế tiếp' ư? Ý ông là sao ạ? - Jeremy hỏi.

- Giả sử thế này cho dễ hiểu nhé. Cháu phải bước mười ngàn bước mới lên đến đỉnh ngọn đồi đó, nhưng nếu cháu sai chân dài hơn thì mất ít bước hơn. Và nếu sai chân ngắn hơn thì cần nhiều bước hơn.

- Ông muốn nói đến điều gì vậy ông?

- Điều gì quan trọng hơn? Sai chân của cháu - dài hoặc ngắn - hay là số bước chân? Hay là cháu cứ cảm cúi bước, hết bước này đến bước khác? - Người ông ngừng một chút để cháu mình suy nghĩ.

- Theo cháu thì điều quan trọng là mình cứ đi hết bước này đến bước khác bất kể dài ngắn thế nào. - Jeremy dứt khoát.

- Đó chính là cách chúng ta đi đến khắp mọi nơi, băng qua một vùng đất hoặc tiến đến một mục tiêu mà ta muốn đạt được. - Lão Ưng khẳng định. - Hy vọng là thế đấy. Nó thúc đẩy nỗ lực và thậm chí có thể khơi dậy nỗ lực đó trong ta. Hy vọng cho ta sức mạnh tiến lên phía trước và bước thêm một bước nữa.

Một bước đó thôi sẽ đưa ta vượt xa khỏi nơi mình đang đứng, đến một nơi nào đó, đến bất cứ đâu, chỉ cần tiến về phía trước, dù khoảng cách chỉ là đường tơ kẽ tóc hay cả một sai tay đều không quan trọng.

Việc vượt qua khó khăn, trở ngại không phải chỉ cần một lần mà thành công. Một chuỗi những thắng lợi nhỏ, những bước chân ngắn, cũng sẽ đưa đến một kết quả tương tự. Lên đỉnh đồi thì không cần nhảy phóc một phát hoặc tính toán số lượng bước chân. Cái chính là lên được đến đỉnh đồi bằng mọi cách.

Hy vọng là thêm một bước chân, thêm một viên đá. Nhiều năm về trước, ông có đọc được một câu chuyện thế này:

Ở bên kia đại dương, có một ngôi làng nằm nép mình dưới chân núi dọc theo một con sông. Người dân trong thung lũng phát đạt nhờ mối quan hệ làm ăn với nông dân làng láng giềng. Họ trồng vô khối lúa mì, rồi nghiền lúa mì thành bột bằng máy xay bột của làng. Đá mài của máy xay chuyển động nhờ vào sức nước từ con sông, khi sức nước làm bánh xe quay thì sẽ quay cối đá. Sau đó dân làng và nông dân đem bột bán cho giới thương buôn khắp vùng.

Mùa xuân nọ trời đột nhiên đổ mưa nhiều hơn bình thường, và dân làng thấy mực nước sông dần dần dâng lên. Nếu không ngót, mưa sẽ sinh lũ lụt, nước lũ sẽ quét qua cánh đồng lúa mì và rồi sẽ không còn lúa mì đâu để xay mà bán.

Trời cứ mưa, hội đồng làng cùng các nhà nông và cư dân trong thung lũng đứng nhìn con sông ngày càng dâng lên trong vô vọng. Hội trường làng chật kín người từ khắp thung lũng đến

để bàn về cơn lũ sắp tới. Nông dân ai ai cũng lo mất phương kế sinh nhai, nhiều người dân còn sợ rằng mọi người sẽ mất nhà cửa nếu mưa vẫn không dứt. Ai trong phòng họp mặt cũng muốn hội đồng làng đưa ra giải pháp tức thì.

Giữa lúc cuộc thảo luận đang sục sôi, một bà cụ với mái tóc trắng như tuyết bước vào và chậm chậm đi đến trước mọi người. Dù xiêm y giản dị nhưng tướng mạo bà lão lại khá nổi bật. Thế nhưng đó không phải là điều thu hút mọi ánh mắt trong phòng, mà chính viên đá to bà đang cầm trong tay mới khiến người ta phải chú ý.

Trước giờ chưa ai từng nhìn thấy bà cụ này và mọi người bắt đầu xôn xao bàn tán không biết tại sao bà lại mang viên đá to như thế vào đây. Rồi đám đông bỗng im phăng phắc. Khi bà phát biểu, giọng nói dịu dàng của bà lan tỏa khắp mọi góc ngách của gian phòng.

- Thung lũng này đông dân lắm. - Bà bắt đầu. - Nếu mỗi người đều đi đến chân núi và mang về hòn đá to nhất tương ứng với sức mình thì chắc chắn ta sẽ chuyển được dòng nước lũ sang hướng khác. Hãy xếp đá thành hàng trên bờ sông, bắt đầu từ điểm thấp nhất, và sau đó càng cao càng tốt.

Vừa dứt lời, bà lão tóc bạc phơ mang theo viên đá rời khỏi hội trường rồi đặt nó cạnh bờ sông. Sau đó, bà đi về miền cao.

Vài người buông lời chế giễu bà cụ. Song, nhiều người lại thấy được cái lý của lời bà. Thế là không lâu sau mọi người đổ xô đến chân núi để mang đá về đặt dọc theo bờ sông. Già trẻ, khỏe yếu, mọi người đi thành hàng dài, có những người còn khuân đá về thành nhiều lượt. Thế nhưng số người còn lại vẫn không tin chắc rằng chồng đá lên như thế là biện pháp có thể thay đổi tình thế, nên họ về nhà đóng hàng lý để chuẩn bị di tản trước khi nước sông dâng lên. Khi hoàng hôn buông xuống thì đã có rất nhiều người rời khỏi thung lũng. Còn những ai nghe theo lời khuyên của bà lão kia thì vẫn tiếp tục mang đá về, bằng tay hoặc bằng xe kéo. Dần dần, hàng trăm, hàng ngàn viên đá chất dọc theo bờ sông đã tạo thành một con đê kiên cố.

Mưa vẫn không ngừng rơi và nước sông cũng từ từ dâng cao rồi vỗ mạnh vào đê đá. Khi mưa càng ngày càng lớn, vài người đã bỏ cuộc và tháo chạy như những người khác. Những ai kiên định thì lại càng làm việc chăm chỉ hơn để hoàn thành con đê. Họ đến chân núi và cố gắng mang về càng nhiều đá càng tốt.

Tuy họ đã rất nỗ lực và can đảm tiếp tục công việc dựng đê, nhưng con đê không đủ cao để chặn hết lượng nước tràn vào. Thế nhưng thật may là nó vẫn đủ sức để giảm phần nào tác hại của cơn lũ. Mặc dù vài cánh đồng bị nhấn chìm trong lũ và mực nước đã chạm đến rìa của ngôi làng, nhưng hầu hết các cánh đồng lúa mì vẫn không bị ảnh hưởng và nhiều ngôi nhà cũng không bị lũ nhấn chìm. Dần dần mưa cũng ngừng rơi và nước sông cũng không dâng lên nữa.

Lúc này, hội đồng làng muốn cảm ơn bà cụ tóc bạc kia vì lời khuyên hữu ích của bà, nhưng kỳ lạ thay, những sứ giả làng cử đến vùng thượng không cách nào tìm được bà cụ. Từ dạo đó, không một ai nhìn thấy bà nữa.

Để kỷ niệm sự thoát hiểm thần kỳ khỏi cơn lũ dữ, mọi người quyết định giữ nguyên hiện trạng của con đê làm bằng đá ấy. Vài người có ý muốn nâng cấp và gia cố nó vì họ sợ sau này mưa sẽ lại khiến nước sông dâng lên thành lũ. Thế nhưng để ghi nhớ việc họ đã tự cứu mình thoát khỏi đại nạn, họ đã cho dựng một đài kỷ niệm trong quảng trường ngay trung tâm của làng.

Đó là một công trình kiến trúc đơn giản, không có gì hơn ngoài một thanh gỗ lớn được đặt hướng lên trời.

Ở mặt bên trong của thanh gỗ là gương mặt của một bà lão được chạm khắc tinh tế và phía trên đỉnh của thanh gỗ là một viên đá lấy từ con đê.

Jeremy gật đầu. Anh chàng cũng từng đọc câu chuyện này rồi. “Viên đá ở trên đỉnh của thanh gỗ đại diện cho hy vọng.” - Anh nhủ thầm.

- Dĩ nhiên là một viên đá thôi thì không thể ngăn nổi cơn lũ nhấn chìm thung lũng, nhưng nhiều thật nhiều viên đá thì lại được. Nhưng phải có viên đá đầu tiên trước đã.

Hy vọng cũng tương tự thế. Mỗi lúc một hòn đá, một lúc một bước chân, bất kể viên đá ấy lớn bé cỡ nào hoặc bước chân đó dễ dàng hay khó khăn thế nào.

- Thế nhưng không phải tất cả mọi người trong làng đều hăng say giúp đỡ. Nhiều người đã bỏ đi. - Jeremy nhắc nhở ông mình. - Phải chăng những người đó thấy vô vọng khi chống chọi với cơn lũ không ông?

- Có lẽ thế. - Người ông đáp lời. - Ông nghĩ giữa hy vọng và vô vọng có một miền đất trung gian. Từ miền đất đó có hai con đường cho người ta lựa chọn. Trong câu chuyện vừa rồi, những ai trốn chạy thì thấy rằng đó là cách duy nhất để cứu lấy thân, còn những ai ở lại và kiên trì xây dựng thì thấy rằng đó là cách để cứu mọi thứ. Sẽ luôn có những người trong chúng ta đầu hàng tuyệt vọng và cũng sẽ luôn có những người để cho niềm hy vọng dẫn lối. Riêng ông thì tin rằng hy vọng sẽ tạo nên sự khác biệt.

“Chùng nào trái tim còn đập thì ta còn giữ cho niềm hy vọng sống mãi, điều đó sẽ đưa ta đến với ánh bình minh và hứa hẹn về một ngày mới.”

- Đến một lúc nào đó, tất cả chúng ta rồi sẽ biết rằng cuộc sống không hề dễ dàng. - Lão Ưng nói tiếp.

- Nhưng biết sớm dù sao cũng tốt hơn là biết quá muộn.

Jeremy im lặng tỏ ý đồng tình. Trước khi cha anh mất, anh đã rất chật vật. Khi ấy anh vẫn đang trả nợ sinh viên ở trường đại học, và mặc dù anh rất muốn nộp đơn thi tốt nghiệp nhưng anh không chắc mình có thể trang trải thêm hai năm học nữa hay không. Một trường trung học ở Alaska đã tuyển anh vào dạy và mức lương gần như gấp đôi mức lương hiện tại, thế nhưng sinh hoạt phí ở đó lại cao hơn và anh cũng không chắc mình có nỡ sống quá xa nhà và cha mẹ hay không.

- Mặt khác, nếu ta chưa từng nếm mùi tranh đấu hoặc chẳng gặp chướng ngại gì trên đường đời thì bất kể điều gì ta đạt được - giàu sang phú quý, địa vị xã hội, đạt được một danh hiệu nào đó, hay bất cứ điều gì khác - ta cũng cảm thấy dường như không có giá trị.

Nếu ta không biết đến đấu tranh, ta sẽ không thể học được giá trị của niềm hy vọng.

Từ khi thế giới này được hình thành, mặt trời đã và sẽ luôn luôn mọc và lặn theo chu kỳ đều đặn của tự nhiên, một vòng tuần hoàn ta có thể lấy làm cột mốc. Không một ai trên trái đất này biết được họ sẽ còn sống được bao nhiêu ngày nữa. Ta chỉ cần biết rằng mỗi ngày đều có thể là một cơ hội mới. Làm gì với cơ hội đó là tùy thuộc vào mỗi chúng ta.

Thời gian có thể là gánh nặng, cũng có thể là một món quà, như anh họ của cháu đã nghiệm ra được sau khi trở về sau cuộc chiến ở xứ người.

Nó đã sống qua các cuộc chiến ác liệt không tưởng và đã chứng kiến sự xấu xa tàn bạo đến khốc liệt của chiến tranh, và từng giây từng phút nó đều tự hỏi tại sao nó lại sống sót trong khi những đồng đội của nó đều đã hy sinh. Nó không những bị cảm giác tội lỗi giày vò mà còn không ngừng đặt nghi vấn về tính xác đáng của những giá trị mà nó đã được truyền dạy khi còn bé, đặc biệt là những điều liên quan đến tính thiêng liêng quý giá của mạng sống con người.

Tâm trí của anh cháu bị ký ức gợi lên những mùi vị, âm thanh, hình ảnh của chiến tranh oanh tạc triền miên. Đêm đến nó sợ ngủ đến phát khiếp vì những cơn ác mộng về cảnh chiến trường đổ máu cứ hiện lên như thật. Rượu chè trở thành thứ để giải khuây, vì

rượu làm tê đi cái cảm giác tội lỗi của kẻ sống sót và đôi lúc làm dịu những khía cạnh lớn chồm gai góc của ký ức và mộng mị không yên bình đang dần vạt nó từng ngày.

Sau nhiều tháng sống trong tội lỗi, đau khổ và tuyệt vọng, nó đã nghĩ đến việc tự kết liễu đời mình. Nhưng một đêm nọ, nó choàng tỉnh khi đang nằm trên sàn nhà của cha mẹ trong cảnh nửa tỉnh nửa say mà không biết mình làm thế nào lại đến được đây. Lúc bấy giờ ngồi cạnh nó trên sàn nhà là mẹ nó, tức vợ của chú cháu. Bà cầm một chiếc khăn ướt rồi nhẹ nhàng chạm từng giọt mồ hôi trên mặt anh cháu. Cử chỉ dịu dàng ấy cuối cùng đã phá vỡ được bức tường mà chàng trai đã dựng lên bấy lâu nay bằng thịnh nộ và thái độ phủ nhận sự thật, và rồi nó bật khóc. Nó khóc nức nở và thú nhận với mẹ rằng mình không thể đối mặt với những hình ảnh trong ký ức về đồng đội của nó.

Khi anh họ cháu đã khóc đến cạn khô nước mắt thì cô cháu đã ôm lấy gương mặt con và nói:

“Con đừng quay lưng với những gương mặt đó. Hãy để chúng len lỏi vào tâm trí con. Hãy cất giữ hình ảnh của họ trong trái tim con. Họ là bạn, là đồng đội của con. Tất cả các con đã cùng nhau sẻ chia nhiều thứ, từ điều tốt, điều xấu đến điều không thể mở lời nói ra. Bất kể tim mẹ có đau đớn vì con như thế nào

chẳng nữa thì mẹ vẫn không bao giờ biết được con đã chứng kiến hay chịu đựng những gì. Họ đến với con vì có lẽ con là mối liên kết duy nhất họ còn để lại trên thế gian này. Hãy nói với họ hiện tại cuộc sống của con đang khó khăn như thế nào; rồi họ sẽ hiểu. Sau đó hãy sống một cuộc đời thật ý nghĩa vì họ cũng như vì chính bản thân con. Hãy trân trọng món quà mà con

được tặng, món quà mà những người bạn đó của con sẽ nhận ngay nếu được tạo hóa ban cho lần nữa.

Con không thể thay đổi quá khứ được, nhưng con có thể khiến cho ngày mai dễ dàng hơn bằng cách cố gắng sống cuộc sống hôm nay thật tốt. Khi mặt trời ló dạng, hãy đứng lên, dang rộng đôi vai và ngẩng cao đầu hiên ngang chào đón những gì sắp đến. Con không phải một mình đối mặt với đời đâu, vì các bạn của con sẽ luôn ở bên con trong từng bước đi”.

- Trong những tháng ngày sau cái đêm định mệnh ấy, anh họ của cháu đã ghi nhớ hết những lời khuyên của mẹ mình và nhất mực nghe theo. Nó không còn lo lắng xem điều gì sẽ đón chờ mình nữa. Điều tốt nhất nó có thể làm là hy vọng và nguyện cầu được thêm sức mạnh để có thể sống tốt khi có chuyện không hay bất ngờ ập đến.

Con đường đời không dễ đi chút nào nhưng nó biết chắc mình đang đi đâu. Về sau, vào một đêm khi anh cháu chuẩn bị đi ngủ thì nó nhận ra rằng nó thực sự háo hức mong chờ ngày mới đến như thế nào, và đó cũng là lần đầu tiên trong suốt nhiều năm anh cháu muốn được sống và hy vọng vào tương lai. Sau giây phút đó, nó xem mỗi một ngày mới như một lời hứa hẹn rằng cuộc sống sẽ luôn đầy bất ngờ thú vị.

Có lần anh cháu còn nói với ông rằng nó đã biết cách hy vọng. Mẹ của anh cháu đã dạy nó hiểu rằng mỗi một ngày mới đều đáng để sống.

Ông nghĩ là cô cháu còn dạy con trai mình một điều khác nữa kia. Đó chính là nếu ai biết giữ cho đốm lửa hy vọng đừng tắt thì sẽ biết cách bước tiếp trên con đường đời.

NĂM

Jeremy chợt nhận ra trời đã sắp về chiều. Mặt trời đang lặn dần ở phía tây. Đối với Jeremy thời gian không còn quan trọng nữa, ít nhất là vào ngày hôm nay. Trong lòng anh chỉ muốn ngày hôm nay dừng bao giờ kết thúc để anh được ngồi mãi dưới bóng cây dương già cùng ông.

Ước ao như thế nhưng anh hiểu cuộc hành trình của anh vẫn đang đợi ngoài kia, vùng sáng bên ngoài bóng cây dương.

Thấu hiểu tâm trạng của Jeremy, Lão Ưng chồm người về trước và siết chặt đầu gối cháu mình.

- Cuộc sống đang chờ đợi cháu ngoài kia. - Ông nhẹ nhàng nói. - Ông ganh tị với cháu vì cháu sẽ trải nghiệm những điều mà ông không thể. Kiến thức mà cháu có được sẽ sâu rộng hơn ông.

- Cháu không nghĩ cháu có thể làm được như thế đâu, ông ạ. - Chàng trai trẻ ủ rũ.

- Ô, được chứ sao lại không, đơn giản vì tất cả chúng ta đều được thừa hưởng nhiều lợi thế hơn những người đã đi trước chúng ta. Cụ thể là ông biết những việc mà cha ông và ông của ông không hề biết, bởi vì họ đã trao cho ông một nền tảng vững chắc để bước lên. Nói như vậy không có nghĩa là ông thông thái hơn bậc cha ông, mà ông chỉ mong sao chúng ta sẽ tận dụng những gì đã được trao lại và tiếp tục phát huy chúng, biến chúng thành cái của riêng mình. Đó cũng chính là cuộc hành trình mà ông luôn trông đợi.

- Cha cháu có phải là một người thông thái không ông? - Jeremy thắc mắc.

- Phải chứ. - Lão Ưng đáp lời. - Cha cháu rất thông thái, đồng thời cũng rất mạnh mẽ cả về thể chất lẫn tinh thần. Nó là đứa suy nghĩ thâm thúy và thấu đáo về mọi chuyện, và cũng rất coi trọng thế giới tâm linh. Mỗi người diễn tả cha cháu mỗi kiểu khác nhau, nhưng riêng ông thì chỉ nhớ nhất bản tính ngoan cố của nó.

- Tính ngoan cố à? Sao ông không nhớ gì khác mà lại là tính ngoan cố hở ông?

- Bởi vì lời hứa cha cháu đã hứa với mẹ cháu, nó đã giữ đúng lời hứa đó.

Jeremy thấy cổ họng mình như nghẹn lại. Ừ, lời hứa đó. Và rồi những ký ức còn mới mẻ về người cha thân yêu của anh chợt ùa về, sống động đến lạ thường.

Hai tháng trước khi cha của Jeremy qua đời, bác sĩ bảo Jeremy và mẹ anh rằng người cha có thể ra đi bất cứ lúc nào. Cuộc đàm thoại là bí mật giữa mẹ con Jeremy và bác sĩ, thế nhưng người cha đã nghe hết toàn bộ sự việc.

Dẫu vậy, thay vì chán nản hay tức giận trước tin đó, thì ông chỉ hứa:

- Không phải lo. - Ông nhẹ nhàng trấn an vợ. - Anh sẽ sống được cho đến lúc kỷ niệm ngày cưới của vợ chồng mình.

Mọi người mỉm cười e ngại và gật đầu. Ai cũng biết rằng đó là điều không thể, vì còn đến bốn tháng nữa mới đến kỷ niệm ngày cưới.

Ấy vậy mà cha Jeremy đã khiến mọi người kinh ngạc. Ông sống thêm được ba tháng nữa, nhưng đến lúc đó thì ông đã suy kiệt đến mức người chỉ còn da bọc xương, cân nặng chỉ khoảng bốn mươi mốt ký. Họ hàng đến thăm ông, có khi vài phút, có lúc vài giờ, còn gia đình thì luôn túc trực bên ông. Ai cũng đều đoán chắc ông chẳng còn hưởng dương được bao ngày. Thế mà, cha của Jeremy vẫn kiên trì cầm cự bất chấp cái đón đau ngay cả thuốc cũng không làm thuyên giảm được.

Lời hứa âm thầm đó của ông đã khiến bao đôi mắt phải xót xa đẫm lệ khi chứng kiến ông chống chọi từng ngày, từng ngày, suốt bốn tháng. Vào đêm trước ngày lễ kỷ niệm thì ngôi nhà chật kín họ hàng và bạn bè đến dự buổi kỷ niệm ngày cưới.

Quá nửa đêm, Jeremy thấy mẹ tựa vào giường cha và thì thầm điều gì đó vào tai ông. Dù những lời nói ấy chỉ dành cho cha anh, nhưng đó là những lời mà suốt cuộc đời này Jeremy sẽ không bao giờ quên.

- Chúc anh kỷ niệm ngày cưới vui vẻ nhé. - Bà thổ lộ. - Em yêu anh.

Jeremy nhìn thấy sự tinh anh trong ánh mắt của cha mình, như thể nỗi đau đã lùi xa, dù chỉ trong chốc lát. Rồi cha anh gật đầu, mỉm cười, rồi thanh thản nhắm mắt.

- Cứ nghĩ đến nỗi đau đón mà cha cháu phải chịu đựng mỗi ngày là cháu lại rùng mình. - Jeremy thú nhận. - Cháu không nghĩ mình có thể làm được như thế. Có lẽ chính sự gan lì đã giúp ông gắng gượng sống.

- Ông không nghĩ đó chỉ là một cuộc đấu tranh về thể xác, - Lão Ưng nói. - Nếu chỉ có vậy thì cha cháu chưa chắc sống được đến lúc kỷ niệm ngày cưới. Ở một khía cạnh nào đó, có thể cha cháu sống được chủ yếu là nhờ tinh thần, nhờ sự gan lì của nó không chùng.

Cháu từng là vận động viên chạy việt dã của trường trung học, ông nghĩ có lẽ cháu từng nhiều lần cảm thấy mình không thể sai thêm một bước nào nữa

bởi đôi chân cháu đã cứng đờ như gỗ. Thế điều gì xảy ra vào cái lúc mà các cơ bắp của cháu kêu gào đòi dừng lại?

Jeremy ngẫm nghĩ một lúc, anh nhớ lại những cuộc đua anh đã tham gia và những lần anh đã cố gắng để chiến thắng.

- Ôi... - Anh lẩm bẩm. - Thời khắc ấy như có một cái gì khác xâm chiếm lấy cháu. Cứ như ông khám phá ra một sức mạnh khác lạ, nhưng không phải sức mạnh thể chất, cháu nghĩ vậy. Bằng cách nào đó, tự nhiên ông vượt qua nỗi đau và quên cả lòng ngực khô cháy, và ông lại tiếp tục chạy.

- Chẳng phải đó là những gì cha cháu đã làm sao?

- Lão Ưng hỏi.

- Vâng ạ. - Jeremy bỗng buông tiếng thở dài. - Những gì cha cháu làm còn hơn thế nhiều. Không thể so sánh được ạ.

- Có lẽ vậy. - Người ông thừa nhận. - Nhưng chắc cháu đã hiểu được rằng chính điều thầm kín mà cha cháu đã nói với mẹ cháu đã giúp nó làm được điều đó.

Jeremy khẽ gật đầu, bên tai anh văng vẳng giọng dịu dàng của cha khi thốt nên lời hứa với mẹ. Một lúc sau, anh ngồi thẳng lưng lên một chút.

“Bước chân yếu ớt nhất về phía đỉnh đồi, về phía ánh mặt trời, về phía hy vọng, còn mạnh mẽ hơn cả cơn bão dữ dội nhất.”

Những chiếc lá dương xào xạc dường như cũng buông tiếng thở dài khi Jeremy đưa tay chùi nước mắt.

- Trong những ngày cuối đời, cha cháu vẫn cố gắng dạy dỗ cháu. - Lão Ưng trầm tư. - Ông hiếm thấy ai vừa dũng cảm vừa khoan thai khi đối diện với nỗi đau như thế. Cha cháu không sợ chết, nhưng nó sợ đau. Thế nhưng nó vẫn can đảm đối mặt với đau đớn ngày này qua ngày khác, đơn giản vì nó đã hứa.

Và bằng cách giữ đúng lời hứa với mẹ của cháu, cha cháu đã chứng minh rằng chúng ta vẫn có cách để trở nên mạnh mẽ dù chúng ta nghĩ rằng mình đang rất yếu đuối. Thậm chí khi cha cháu rơi vào tình trạng suy kiệt nhất thì nó vẫn chống chọi lại thần chết. Cha cháu không thể trốn tránh cái chết, nó chỉ cố giữ lời hứa và nhờ sự cố gắng đó, nó đã trở nên mạnh mẽ hơn bao giờ hết.

Khi chúng ta rơi vào một tình huống khó khăn nào đó, ta thường nghĩ rằng một chút cố gắng cũng bằng thừa mà không nhận ra rằng việc cố gắng thêm một chút nữa với việc hoàn toàn không nỗ lực khác nhau rất đáng kể. Đó có thể là sự khác biệt giữa thắng và thua.

Bởi vậy, dẫu cho ta có nghĩ rằng thật vô ích khi chống chọi lại những khó khăn to lớn thì ta vẫn phải bước tới. Ít nhất điều đó cũng chứng tỏ rằng cố gắng tưởng như vô ích ấy vẫn thúc đẩy được thêm một bước chân về phía trước.

Và bước chân đó, dù chậm chạp hay nhỏ nhoi đến mấy thì ta cũng sẽ có thêm cơ hội.

Có khi một bước chân đó lại làm nên khác biệt, bởi vì chiến thắng thường đạt được nhờ sự kết hợp của nhiều hành động nhỏ nhoi.

Hãy nhớ đến câu chuyện về những người trong ngôi làng ven núi và con đê bằng đá mà họ đã tạo nên. Con đê tượng trưng cho nỗ lực của tập thể, của những con người hành động vì hy vọng. Vì vậy mỗi hòn đá là một bước nhỏ, rồi lại đến viên khác, thế là mỗi viên đá đều đánh bại được cơn lũ.

Cuộc sống là một cuộc hành trình mà ta phải đi từng bước một, đôi khi dễ dàng nhưng cũng lắm lúc rất khó khăn. Chúng ta phải thực hiện cuộc hành trình này bằng việc phải từng bước bước tới. Mọi cuộc hành trình đều bắt đầu bằng một bước chân đầu tiên. Bước chân đó không nhất thiết phải dài mới thúc đẩy ta đi tới, nó cũng không nhất thiết phải mạnh mẽ thì ta mới hoàn thành cuộc hành trình này. Cuộc sống đơn giản chỉ cần chúng ta cất bước.

Đôi lúc chúng ta mạnh mẽ và có thể chủ định bước những bước dài. Đôi khi con đường lại gập ghềnh đến nỗi ta chỉ có thể bò hay lết. Cuộc hành trình nào cũng khiến chúng ta mệt mỏi rồi

rời, nhưng chúng ta không bao giờ được chùn bước hay từ bỏ cho dẫu mỗi bước chân có bình thường, yếu ớt hay nhỏ nhoi thế nào chăng nữa.

Mỗi khó khăn, mỗi cơn bão, dù là dữ dội hay mạnh mẽ đến mức nào cũng không bao giờ đánh bại được một bước chân yếu ớt nhất, bởi đó là biểu tượng của niềm hy vọng. Mỗi bước chân là một lời cầu nguyện được hồi đáp. Mỗi bước chân là một tia sáng xua tan bóng tối của tuyệt vọng.

Một bước chân nhỏ có thể thách thức cả những gì đen tối.

SÁU

Lão Ưng chỉ tay vào bóng cây dương đồ dài trên thảm cỏ.

- Mặt trời sắp lặn rồi. - Ông nhìn băng quơ. - Hôm nay là một ngày đẹp trời. Ông ước sao nó đừng kết thúc, nhưng ngày mai lại là một ngày khác rồi.

Jeremy nhìn cái bóng to lớn. Đó là dấu hiệu rõ ràng nhất cho biết ngày hôm nay sắp trôi qua. Vô số hình ảnh gợi lên từ những lời nhắc nhở và những câu chuyện ông kể cứ không ngừng khuấy động tâm trí anh, chúng như những chiếc lá xoay tròn trong gió lốc.

- Rồi ông cháu mình sẽ lại có dịp trò chuyện với nhau. - Lão Ưng hứa. - Từ giờ cho đến lúc đó cháu hãy ghi nhớ ngày hôm nay và ông cháu mình có thể

nói chuyện với nhau bất cứ lúc nào và ở bất cứ nơi đâu trong cuộc hành trình đang chờ đợi cháu. Thế nhưng cháu phải cho phép ông già này nói thêm vài điều nữa trước khi kết thúc ngày hôm nay nhé.

Jeremy mỉm cười chờ đợi.

"Hãy tiến lên!"

- Một con sông âm thầm bắt đầu cuộc hành trình của nó bằng một lạch suối nhỏ, thường ở một chốn tối tăm nào đó. Dẫu vậy nó không ngừng tìm kiếm con đường cho riêng mình. Nó không biết đến chuyện đầu hàng chướng ngại vật, những thứ vốn chỉ có thể cản trở nó chứ không ngăn được dòng chảy của nó. Đến một thời điểm thích hợp, dòng sông sẽ lớn mạnh hơn và gia tăng lưu lượng nước nhờ phần tuyết tan trên núi. Những cơn mưa mùa xuân và mùa hạ cũng góp phần giúp cho con sông trở nên mạnh mẽ hơn. Thế nhưng, vào mùa khô hạn, mưa và tuyết không nhiều có thể biến con sông thành một dòng nước cạn.

Dẫu vậy, con sông vẫn đi theo con đường mà nó đã chọn hoặc thậm chí tự khai thông một dòng chảy mới nếu cần thiết. Không có gì ngăn trở được nó.

Một con sông có thể rộng hoặc hẹp, nông hoặc sâu, chảy xiết hoặc lững lờ, thế nhưng hãy luôn nhớ rằng nó có dòng chảy của riêng mình và chảy không ngừng nghỉ. Chừng nào vẫn còn tuyết trên những ngọn núi vào mùa đông, vẫn còn những cơn mưa mát lạnh vào mùa xuân, và trọng lực vẫn tồn tại thì những con sông vẫn chảy và mãi mãi như thế.

Người ông ngừng một chút rồi lại tiếp tục:

- Những dòng sông không phải là ví dụ duy nhất cho sự kiên định của thế giới quanh ta mà còn có rất nhiều thứ khác nữa, chẳng hạn như các mùa trong năm.

Nhiều nền văn hóa của loài người tin rằng vòng tuần hoàn hằng năm sẽ bắt đầu với mùa xuân, mùa của sự tái sinh. Vạn vật sẽ thay áo mới và cuộc sống sẽ tiếp diễn. Các mùa khác cũng thế. Hết xuân rồi hạ, sang thu và lập đông.

Dù ta là ai chẳng nữa, ta phải mặc nhiên hiểu về sự tuần hoàn này. Chúng ta tôn vinh bốn mùa tái sinh bằng nhiều lễ nghi và nghi thức cầu nguyện. Thế nhưng dường như chúng ta lại ít để ý rằng bốn mùa không bao giờ kết thúc. Chúng cứ đến và đi vô hạn định. Sự tuần hoàn của bốn mùa không chỉ là một sự thật hiển nhiên mà bên cạnh đó nó còn là minh chứng cho sự kiên trì.

Bò rừng bizon là một giống loài rất coi trọng vòng tuần hoàn này. Đã từng một thời, trước chúng ta vài thế hệ, đất đai ở vùng này thường rung chuyển bởi móng guốc của chúng. Không ai biết chính xác có bao nhiêu con nhưng có thể nói bầy đàn của chúng đông đến ngút tầm mắt. Chúng chính là nguồn lương thực chủ yếu cho những người dân bản địa của vùng đất đai rộng lớn này.

Cách đây 200 năm, trên vùng đồng bằng rộng lớn nọ, một nhóm thợ săn đứng trên đỉnh đồi nhìn xuống nơi hợp lưu của hai con sông đổ về từ phía bắc, White Earth và Smoking Earth. Họ đứng đó gần như suốt cả ngày, chăm chú quan sát hai đàn bò bizon đông đúc di chuyển về hai hướng ngược nhau. Một đàn đi về phía tây nam còn đàn kia về phía đông nam. Hai đàn bò kéo thành hai vệt đen, dài và to, hoàn toàn tương phản với nền cỏ úa mùa thu.

Các thợ săn đoán rằng hai đàn bò sẽ gặp nhau gần bờ sông. Ở đó, theo họ, chắc sẽ diễn ra một cảnh tượng hỗn loạn chưa từng thấy. Và họ kiên nhẫn chờ xem.

Rồi hai đàn bò cũng từ từ đi đến, một từ phía tây và một từ phía đông. Và đúng như những

người thợ săn đã phỏng đoán, cả hai đàn bò hội ngộ ở phía bắc con sông. Tuy nhiên, các thợ săn thực sự sửng sốt bởi hai đàn bò lớn chỉ đi ngang qua nhau. Chúng cắt ngang đường nhau nhưng vẫn theo hàng lối. Từ phía trên nhìn xuống, các thợ săn thấy rõ mỗi đàn bò đều cố giữ đúng đường đi của chúng. Hoàn toàn không có bất kỳ sự xáo trộn nào. Đến bên bờ sông, những con bò to lớn dừng chân uống nước rồi tiếp tục đi. Các thợ săn hết sức ngạc nhiên. Trước khi hoàng hôn kịp buông xuống, cả hai đàn bò lại đi về hai hướng khác nhau.

Có lẽ bí mật của cuộc sống chính là sự kiên định.

Giống như dòng sông, bốn mùa nối nhau qua đi và mãi luân chuyển không ngừng, hai đàn bò bizon kia cũng vậy.

- Cuộc sống vẫn tiếp diễn. - Lão Ưng nói. - Song cuộc sống luôn có hai mặt. Nó đưa ta vào cuộc hành trình và cho ta vô số lý do để thực hiện cuộc hành trình đó - thành công, quyền lực, danh tiếng, tầm ảnh hưởng, sự giàu có, sự thỏa mãn, tính chủ tâm - rồi cũng chính cuộc sống ném những chướng ngại và thử thách vào con đường ta đi để khiến ta phải đối đầu với thất bại.

Chúng ta bắt đầu cuộc hành trình mà không biết mình sẽ thành công hay thất bại bao nhiêu lần, cũng không biết khi nào mới đến đích nhưng đa số chúng

ta nghĩ hoặc cứ tưởng rằng sau một số thành công hoặc thất bại nhất định thì cuộc hành trình cuối cùng sẽ kết thúc.

Ta thường nghĩ rằng cuộc sống đánh giá chúng ta qua việc thành công hay thất bại. - Lão Ưng tiếp tục.

- Nhưng có lẽ cuộc sống này chẳng đánh giá điều gì cả, ít nhất là không theo cái cách ta tự đánh giá chính mình. Có thể cuộc sống chẳng quan tâm ta thành công hay thất bại mà chỉ muốn chúng ta đi hết cuộc hành trình. Nói cách khác, khi ta đi hết cuộc đời mình ta sẽ trở thành một ví dụ điển hình cho những người đi sau. Trong số đó sẽ có vài người bất hạnh làm tiêu biểu cho những kẻ không biết sống. Những người khác lại là biểu tượng của những người biết sống.

Lão Ưng với lấy cái túi đựng đầy thuốc lá làm từ vỏ cây liễu đỏ và giấy vắn thuốc để vắn thêm một điếu nữa. Sau hơi đầu tiên, đôi mắt ông lại lim dim và nhìn lơ đãng. Nhưng chàng trai trẻ biết ông mình đang hướng về một nơi mà anh chưa được thấy. Lão Ưng quay sang Jeremy:

- Chúng ta sẽ kết thúc ngày hôm nay bằng một câu chuyện cuối cùng.

Có một ngôi làng nhỏ nằm trong một thung lũng rộng lớn và xinh đẹp giữa hai rặng núi hùng vĩ. Dân cư ở đây mỗi người một nghề: nông dân, thợ săn, học giả, nhà thầu xây dựng, triết gia, giáo viên, thầy thuốc, dược sĩ và thợ thủ công lành nghề. Ngôi làng nổi tiếng khắp gần xa bởi nền kiến trúc độc đáo của nó. Nhà cửa và các công trình công cộng của làng là một trong những công trình đẹp vào loại bậc nhất so với nhiều nơi khác.

Dọc theo trục lộ chính dẫn vào làng có một tấm bảng lớn chào đón du khách, trên đó có hình một cái vồ và một cái đục của thợ xây đá. Biết về giai thoại của cái vồ và cái đục ta sẽ hiểu được giá trị của lòng kiên trì.

Vào một mùa hè cách đây rất nhiều năm, khi ấy ngôi làng vẫn còn khá nhỏ, một chàng trai đã leo lên đỉnh ngọn núi cao nhất nhìn xuống ngôi làng và thung lũng. Sau khi leo xuống anh đã tả lại cảnh tượng ngoạn mục anh nhìn thấy. Theo lời anh kể thì quả thật rất hùng vĩ khi nhìn ngắm làng mạc từ góc nhìn của một con đại bàng. Thế nên dân làng ai cũng muốn có dịp leo lên đỉnh và trải nghiệm điều đó.

Nhưng đó là một việc làm nguy hiểm. Nhiều người đã trượt chân ngã, thậm chí tử vong. Cuối cùng không ai dám thử leo lên đỉnh núi ấy nữa. Thấy vậy, để thỏa mãn sự tò mò của mọi người, chàng trai đã từng lên đến đỉnh đã phác họa một bức tranh về những gì mình đã nhìn thấy. Nhưng anh không phải là họa sĩ thế nên tranh anh vẽ chỉ khiến người xem bức mình chứ chẳng nhìn ra được thứ gì.

Ngày nọ, một người thợ tạc đá nảy ra sáng kiến: anh đề nghị đeo lớp đá hoa cương của ngọn núi đó thành những bậc thang dẫn lên tới đỉnh. Phần đông dân làng chế giễu người thợ đá, họ còn cho rằng một công trình như thế có làm hết đời cũng không xong. Dầu vậy, người thợ tạc vẫn không nản lòng và bắt tay vào đeo bậc thang đầu tiên.

Mỗi bậc thang như vậy cao phải bằng nửa chiều cao của một người đàn ông, lại còn rộng và sâu. Phải mất gần một năm trời anh mới hoàn thành. Với búa và đục trong tay, anh dành hết thời gian rảnh để đeo thêm những bậc khác. Thế nhưng anh chỉ có thể làm việc vào mùa hè và mùa thu, những khi thời tiết tốt. Vì vậy tiến độ hoàn thành mỗi bậc thang rất chậm và trong suốt mười năm anh chỉ hoàn thành được ba bậc.

Khi người thợ đá ấy bắt tay làm bậc đầu tiên, ông đã ở tuổi trung niên, và trước khi kịp xong bậc thang thứ tư thì ông đã già. Nhiều người trong làng nghĩ rằng ý tưởng điên rồ đó sẽ chấm dứt khi người thợ đá ấy chết đi thế nhưng họ hết sức kinh ngạc khi có một chàng trai trẻ khác đến đảm nhận nhiệm vụ đó. Thế là công trình các bậc thang vẫn tiếp diễn nhưng những lời nhạo báng vẫn không hề giảm đi. Chẳng ai thèm giúp chàng trai ấy.

Đến lúc người thợ đá trẻ tuổi ấy hoàn thành thêm nhiều bậc thang nữa thì anh cũng đã qua tuổi trung niên và một lần nữa dân làng lại hết sức kinh ngạc khi có thêm người thợ đá thứ ba đứng ra tiếp tục công trình. Cũng như hai người thợ đá trước đây, người thợ đá mới chỉ làm việc một mình.

Đa số dân làng chẳng ai quan tâm đến người thợ đá và những bậc thang. Vì không ai trong làng thèm nói chuyện với anh nên ngoài việc đeo đá, anh không có việc nào khác làm để kiếm cơm. Anh buộc phải đi sang làng khác kiếm sống nhưng vẫn không từ bỏ việc đeo những bậc thang.

Rồi thì các loại máy móc mới như xe có động cơ bắt đầu xuất hiện trong thung lũng. Ngựa, xe ngựa, xe bò và nông cụ thủ công dần dần trở nên lỗi thời. Sau đó cả làng cũng thay luôn lồng đèn trên những cột đèn dọc đường bằng đèn điện mới, sáng sủa hơn. Năm tháng trôi qua, tất cả các loại kỹ thuật tiên tiến đều đã du nhập vào thung lũng.

Dẫu thế việc làm các bậc thang dẫn lên núi vẫn được duy trì, không bị cản trở mà cũng không được trợ giúp. Điều khiến cho dân làng khó hiểu nhất chính là cách giới thợ đá nối tiếp nhau làm việc. Thợ già giải nghệ thì y như rằng sẽ có người trẻ nối bước. Công việc làm các bậc thang vẫn tiếp tục mà không nhận được sự hỗ trợ hay sự can thiệp nào từ phía dân làng.

Thỉnh thoảng, các bậc thang và thợ đeo đá trở thành chủ đề cho dân làng thảo luận rôm rả ở nơi hàng quán. Dù bụng dạ mỗi người suy nghĩ khác nhau về việc làm các bậc thang đá, nhưng dân làng ai cũng cùng suy nghĩ về những người thợ: họ là những người quyết tâm nhất mà dân làng từng biết.

Tiến độ đeo thang chậm hơn rất nhiều so với những tiến bộ kỹ thuật nhanh đến chóng mặt thời bấy giờ. Máy bay, thoát đầu trông lạ lẫm, chẳng mấy chốc đã trở nên tầm thường. Không lâu sau một vài người mạnh dạn và táo bạo trong làng đã học lái máy bay. Nếu khi trước việc ngắm ngôi làng từ trên cao là điều xa vời, thì giờ đây mọi người có thể dễ dàng nhìn ngắm làng của họ từ trên không, ở một góc nhìn còn choáng ngợp hơn so với từ đỉnh núi. Thế nhưng những người thợ đá vẫn không hề bỏ cuộc.

Những người trong làng giờ đây đều là cháu chắt của thế hệ cùng thời với người thợ đục bậc thang đầu tiên. Giờ thì lối thang đã lan lên cao cấp theo sườn dốc, cao đến nỗi những bậc cao nhất bị che phủ hoàn toàn mỗi khi mây sa xuống núi.

Năm tháng trôi qua, gần năm mươi người thợ tạc đá đã đổ biết bao mồ hôi, công sức, và đôi lúc đổ cả máu cho những bậc thang. Chỉ trừ những lúc tuyết rơi, gió lớn, mưa to hoặc giá rét khiến công việc buộc phải ngừng lại, còn lại thì người thợ làm việc không

ngơi tay. Giờ đây các bậc thang đã lên cao đến mức người thợ đá cuối cùng phải dựng lều ngay trên con dốc trong để làm việc.

Một ngày kia, người thợ cuối cùng đi đến văn phòng thị trưởng của làng, bộ dạng nhếch nhác và kiệt sức. Gương mặt ông nâu sạm vì cháy nắng còn đôi tay thì chai sạn vì công việc nặng nhọc. Ông đưa cho ngài thị trưởng một cái vỏ cũ kĩ và một cái đục bằng thép đã mòn.

- Việc đã hoàn thành. - Người thợ đá thông báo.

- Những công cụ này thuộc về người thợ đá đầu tiên, được truyền lại mỗi lần một thợ đá khác đảm nhận công việc. Giờ việc đã xong, chúng là món quà mà chúng tôi muốn dành tặng cho làng.

Sau đó, người thợ đá rời khỏi làng và không ai còn nhìn thấy ông nữa.

Dân làng rất đỗi kinh ngạc. Chưa một ai nghĩ được rằng một ngày nào đó sẽ có một chiếc cầu thang đá tạc dẫn lên đến đỉnh núi cao nhất. Nhiều người thậm chí còn không tin là công

trình đã hoàn thành và luôn nghĩ người thợ đá cuối cùng chỉ là bỏ cuộc đó thôi.

Hiển nhiên, họ quyết định tìm hiểu sự thật.

Ngài thị trưởng đã cử hai chàng trai lên núi theo các bậc thang và quay phim chuyển khám phá. Cuộc hành trình bắt đầu. Chuyển đi không dễ dàng chút nào. Người ta phải chế tạo một chiếc thang để hai chàng trai đem theo mà leo từng bậc, vì mỗi bậc thang cao đến nửa người, vừa rộng vừa sâu.

Sau hai ngày các chàng trai đã lên được đến đỉnh núi và chụp hình toàn cảnh ngôi làng. Cũng vào chính khoảnh khắc đó giấc mơ của người thợ đá đầu tiên đã trở thành hiện thực. Hai ngày sau các chàng trai bắt đầu đi xuống và theo lời kể của họ thì các bậc thang thực sự đã dẫn đến đỉnh núi cao nhất.

Khi ảnh chụp từng bậc thang trong số cả trăm bậc được mang ra trưng bày, dân làng đổ xô nhau mà xem. Bức ảnh đặc biệt nhất là bức chụp các bậc thang xếp thành một hàng dài nhấp nhô trên sườn núi rồi mất hút trong mây. Về sau, pô ảnh đó trở thành dấu ấn đặc sắc của ngôi làng. Tuy nhiên, có một chi tiết đáng chú ý về mỗi bậc thang mà mọi người đều nhận thấy. Chi tiết ấy giải thích tại sao hết thợ tạc này đến thợ tạc khác lại sẵn sàng kế thừa nhiệm vụ.

Dưới chân mỗi bậc thang đều có ba từ được chạm khắc vào đá: HÃY TIẾN LÊN.

PHẦN KẾT

Chàng trai trẻ hãy còn một câu hỏi nữa.

- Liệu có bao giờ cháu hiểu thấu được sự sống và cái chết như ông không hở ông?

- Sẽ được, nếu cháu sống đủ lâu. - Người ông đáp lời. - Có những điều trên đời mà nhiều lúc, bản thân ông cũng ước sao ông hiểu được rõ hơn. Cuộc hành trình của ông đã kết thúc đâu. Vậy chắc còn nhiều điều nữa để ông học hỏi. Nhưng ông biết rằng nếu cháu hiểu được sự sống thì cháu sẽ hiểu được cái chết.

- Cái chết thì có gì để hiểu ạ? - Chàng trai trẻ hỏi lại. - Như cháu thấy thì cha cháu đã chết yếu. Tại sao cái chết lại không thể đợi hở ông?

- Cái chết không phải là nguyên do cháu à. - Người ông phân tích. - Cái cướp đi cha của cháu là bệnh tật. Cái chết thường là hệ quả của những quyết

định mà chúng ta đã đưa ra trong đời. Có người lái xe qua một khúc quanh quen thuộc hàng trăm lần, nhưng một ngày kia vì quyết định lái xe trong lúc say xỉn mà trượt tay lái. Cái chết đã đợi chúng ta ngay từ cái ngày ta được sinh ra. Sự thật đó khiến phần đông người đời hoảng sợ, bởi mọi người đều nghĩ cái chết là sự kết thúc đau thương.

Cha của ông - tức là ông cố của cháu - là một thầy lang theo kiểu cổ truyền của tộc ta. Trước khi chết ông cố đã bảo bà cố rằng ông chỉ muốn được an táng trong một quan tài bằng gỗ. Ông muốn cơ thể mình về với đất - nơi nguồn cội - mà không vướng phải trở ngại gì. Nhiều người quan niệm chết là hết. Ông cố thì xem cái chết như là cái kết của một chuyến du hành và là khởi đầu của cuộc hành trình kế tiếp. Ông cố tin rằng áo quan bằng kim loại là sự phủ nhận cái chết, bởi nó cản trở thân xác trở về với cát bụi. Nếu cháu đến thăm bất cứ nghĩa trang nào trên đất nước này, cháu sẽ thấy xã hội luôn phủ nhận cái chết. Người ta chôn cất thân nhân trong những hầm mộ bằng cẩm thạch, đá hoa cương hoặc bằng thép, nghĩ rằng đó là hành động cuối cùng để thể hiện tình yêu thương của họ dành cho người đã khuất. Cũng bởi những điều cha ông răn dạy mà ông xem hành động đó chính là việc cản không cho cuộc hành trình trên cõi trần này kết thúc. Và rồi nó sẽ ảnh hưởng đến thời khắc linh hồn ta khởi đầu chuyến đi đến thế giới bên kia.

Cha ông không sợ chết, mà ông nghĩ đôi lúc ông ấy sợ sống như tất cả chúng ta. Ông cố sợ thất bại, sợ bệnh tật, sợ cuộc sống thiếu vắng vợ. Ông cố thường sợ rằng mình đã không cố gắng hết sức trong chuyện này hoặc chuyện khác. Nhưng ông chưa bao giờ sợ chết.

Ta có thể chết đi do tai nạn, do bệnh tật, chiến tranh, tuổi già, do ai đó, hoặc bởi chính mình. Người đời thường đưa ra phán xét cuối cùng về ta dựa trên cách ta chết, nhưng ông nghĩ nếu đã đánh giá con người ta thì nên đánh giá cách sống.

Cha cháu là một người tốt và cha cháu đã sống một cuộc đời ý nghĩa. Cháu không nên lãng phí tâm sức khi cứ mãi oán hờn về cái cách cha cháu chết; mà thay vào đó hãy tôn vinh cái cách mà cha đã sống. Đó mới chính là di sản lớn nhất của đời cha cháu chứ không phải là cái chết của nó.

Đoạn, hai ông cháu cùng ngồi trong im lặng dưới bóng râm của cây dương già và lắng nghe làn gió nhẹ khẽ lay động những chiếc lá. Chàng trai trẻ rất kính nể sức mạnh tinh thần to lớn của ông mình và thầm biết ơn những lời lẽ động viên an ủi đã mang đến chút bình yên cho anh trong lúc anh đang đau khổ và hoang mang nhất.

- Cháu không biết cảm ơn ông thế nào cho đủ, ông ạ. - Anh thú nhận. - Một ngày nào đó cháu

hy vọng cháu có thể thông thái được một nửa của ông.

Cảm ơn ông vì tất cả những điều ông đã dạy bảo.

- Ông của ông cũng đã từng nói với ông những lời như thế rất nhiều lần trong suốt cuộc hành trình của ông. Ông ấy thường nhắc nhở ông cũng như ông nhắc nhở cháu bây giờ. Chính trải nghiệm cuộc đời là nguồn cơn của những hiểu biết ít ỏi mà ông có được.

Những trải nghiệm ấy luôn hiện diện quanh ta. Chúng có trong cơn bão thách thức cháu, và cả trong nguồn sức mạnh thúc đẩy cháu đối mặt cơn bão đó. Chúng là lời nguyện cầu qua cơn tuyệt vọng, là ánh mặt trời soi sáng gương mặt cháu mỗi ngày. Chúng ở bên cháu khi chiến thắng và ôm lấy cháu đầy sè chia khi cháu gặp thất bại. Chúng đã ở đây khi cháu đến với thế

giới này và bắt đầu cuộc hành trình, rồi chúng cũng ở cạnh bên khi cháu rời thế giới này để bước vào một hành trình khác.

Chàng trai trẻ lại ngồi im và mãi suy nghĩ về những lời của ông mình. Rồi anh thì thầm:

- Cháu cảm ơn ông.

Và anh sẽ luôn nhớ về cái cách mà cơn gió nhẹ trở nên mạnh mẽ hơn và khiến cho tàn lá dương xao xác, dù chỉ là trong khoảnh khắc. Giữa tiếng lá cây xào xạc, anh nghe văng vẳng một giọng nói khỏe nhưng dịu dàng và rất có vần điệu. Nhưng nó lại không rõ lắm.

- Ông ơi, ông có nghe tiếng nói vang lên trong lá không ông? - Anh hỏi.

Lão Ưng mỉm cười.

- Dĩ nhiên là có. - Ông nhẹ nhàng đáp.

- Nó nói gì thế ạ?

- Đó là tiếng của cuộc sống này. Nó bảo ta rằng Hãy Tiến Lên.

Một chàng thanh niên đã hỏi người ông của mình tại sao có những lúc cuộc sống lại khó khăn đến vậy, và người ông đã nói rằng:

“Cuộc sống có niềm vui và nỗi buồn, có thắng lợi và mất mát, có vấp ngã và đứng lên, có đôi khổ lẫn sung túc, có cái tốt và cả cái xấu... Ông nói thế không phải để làm cháu tuyệt vọng mà để cháu biết rằng cuộc sống là cả một cuộc hành trình, có lúc ta bước đi trong ánh sáng nhưng cũng có khi ta phải lầm lũi trong bóng đêm.

Cháu không quyết định được việc mình có góp mặt trên cõi đời này hay không, nhưng rõ ràng là cháu đang tồn tại trên thế gian này. Cháu có khuyết điểm lẫn ưu điểm, và sở dĩ cháu có cả hai thứ ấy vì mọi vấn đề trong cuộc sống này đều có hai mặt. Bên trong cháu là khát khao chiến thắng nhưng cũng có tâm lý sẵn sàng thua cuộc. Bên trong cháu là trái tim luôn đầy lòng trắc ẩn và cả sự hẹp hòi ngạo mạn. Bên trong cháu là sự sẵn sàng đối mặt cuộc sống nhưng cũng có những nỗi sợ hãi khiến cháu phải chùn lòng.

Cuộc sống có thể khiến cháu trở nên mạnh mẽ. Sức mạnh đến từ việc cháu dám đối mặt với những giông tố cuộc đời, nếm trải mất mát, cảm nhận nỗi buồn và khổ đau hay rơi vào hố sâu tuyệt vọng. Cháu phải vượt qua những giai đoạn sóng gió ấy. Cháu phải đối mặt với gió rét, với cái lạnh cắt da và với bóng tối rình rập. Bao tố càng mạnh cháu càng phải vững tay chèo bởi nó không phải đang cố quật ngã cháu mà thực sự nó đang tôi luyện cho cháu sự mạnh mẽ, kiên cường.

Trở nên mạnh mẽ nghĩa là cố lên đến đỉnh đời dù cháu đã hoàn toàn kiệt sức. Nghĩa là để cho nước mắt xóa nhòa nỗi đau. Nghĩa là tiếp tục tìm kiếm câu trả lời dù bóng tối tuyệt vọng đang bủa vây quanh cháu. Trở nên mạnh mẽ nghĩa là vẫn nuôi hy vọng rằng con tim sẽ đập thêm một nhịp, rằng lại thấy bình minh. Mỗi bước đi, dù khó khăn đến đâu, vẫn là một bước tiến. Chừng nào trái tim còn đập thì ta còn giữ cho niềm hy vọng sống mãi, điều đó sẽ đưa ta đến với ánh bình minh và hứa hẹn về một ngày mới.

Bước chân yếu ớt nhất về phía đỉnh đời, về phía ánh mặt trời, về phía hy vọng, còn mạnh mẽ hơn cả cơn bão dữ dội nhất.”

Và người ông đã nói rằng: “Hãy tiến lên!”

Lời nguyện cầu Tiếp bước

Hỡi Trời cao Cha của muôn loài, Là Con nguyện xin Người, Xin Người hãy xót thương. Hỡi Đất Mẹ,

Là Con nguyện xin Người, Xin Người hãy xót thương.

Hỡi tất cả người thân yêu của tôi ở bốn phương Tây, Bắc, Đông, Nam,

Là Con nguyện xin Người, Xin Người hãy xót thương. Hỡi Đức Chúa lòng lành, Là Con nguyện xin Người, Xin Người hãy xót thương.

Cảm ơn Người đã ban cho con phước Ơn và những khó khăn con từng nếm trải,

Bởi tất cả là suối nguồn của sức mạnh và sự thông thái. Người biết rõ cuộc hành trình đang chờ đợi con, Người giúp con đối mặt với con đường phía trước, Giúp con tìm được sức mạnh để tiếp tục dẫn bước Bất kể khó khăn hay mỗi mệ.

Người giúp con đối mặt mỗi ngày,

Giúp con đối mặt với từng thử thách, từng cơn bão, Từng bước một.

Hỡi Đức Chúa lòng lành,

Con nguyện cầu với tất cả tấm lòng Cho tất cả người thân yêu của con.

Chia sẻ ebook : <http://downloadsachmienphi.com/>

Tham gia cộng đồng chia sẻ sách : Fanpage : <https://www.facebook.com/downloadsachfree>

Cộng đồng Google : <http://bit.ly/downloadsach>

JOSEPH M. MARSHALL III

KHÔNG CHÙN BƯỚC

FIRST NEWS

Chịu trách nhiệm xuất bản:

NGUYỄN MINH NHƯT

Biên tập : Hạnh Thảo

Trình bày : Văn Đông Thiết kế bìa : Nguyễn Hùng Sửa bản in : Hạnh Thảo

Thực hiện : First News - Trí Việt

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

161B Lý Chính Thắng - Quận 3 - TP. HCM ĐT: 39316211 - Fax: 38437450

In 3.000 cuốn, khổ 13 x 20,5 cm tại Công ty TNHH một thành viên In Phương Nam (160/13 Đội
Cung, Q.11, TP. HCM). Giấy đăng ký KHXB số 796- 2010/CXB/07-192/Tre ngày 10/08/2010 -
QĐXB số 708B/QĐ-Tre cấp ngày 05/07/2010. In xong và nộp lưu chiểu quý IV/2010.